

(des)penjant
Anna Hernández-Turné -2007-

Somari

FICCIONS ?

Alan MAURY, *L'arqueologia abocada*

Louise ESCHER, *Cèl e tèrra*

Sarà LAURENS, *Frairàs*

Bruno PEIRÀS, *Sus la mar placida*

LO POÈMA ES ...

Frederic FIJAC, *A quicòm pròche*

Joan-Claudi BABOIS, *Eslam*

Jorge Luis BORGES, *Lo Sud* (revirada de l'espanhòl de Joan-Pèire Tardiu)

Felip GARDY, *Aucèus tròp matiniers*

Joan-Pau CREISSAC, *Entre dos (variacions)*

Anna HERNANDEZ-TURNE / Jaumes PRIVAT, *Converses de l'agach*

GERMANOR

Jep GOUZY, " *E.S* "

Helena PORTERAS, *Meditació IV i VI*

CRONICAS

Pèire PESSAMESSA / Joan-Frederic BRUN, *A prepaus de l'occitan viu e sauvatge*

Felip GARDY, *A prepaus de la ll. lusió occitana, d'August Rafanell*

NOVÈLAS

ficcions

.....?

L'arqueologia abocada

- Vèni de recebre las darrièras analisis. Res de plan interessant. Encara se se son pas trompats, diguèt, clavat a son ekran.

Vesiái tot aquel tèxt de chifras e de letras, de còps en roge o de còps en verd. Gausavi pas li demandar de que èran. Puèi, subte, se cunhèt al fond de la cadiera, las mans suls uèlhs.

- Encara un jorn de mai. Cal i anar ! apondèt.

Se virèt, me faguèt signe de m'assetar e li ofriguèri lo café que beguèt de nonent.

- Encara un jorn, encara, me disi cada matin, despuèi que soi aici. Coneissètz l'arqueologia ?

Li respondèri de non, o que la coneissiái pas qu'un pauc.

- Sètz urós coma aquò ! Que val melhor atal que de la conéisser o creire qu'òm la coneis, e pèdre sa fe, jorn aprèp jorn, coma lo fial d'una aiga que s'escampa d'un pesquièr dus-c'a lo secar quand avèm besonh de beure. Repàpii totjorn lo meteis sicut dins mon cap, que los rapòrts que fau devon èsser faciles, optimistas, realistas, e sens soscadadas personalas, coma nos o mostrèron a l'universitat. Mas, ieu sabi tot, e pòdi pas o dire dins una lenga tecnica, cada jorn, coma un jornal de bòrd, capitani d'un vaissèl trevat, a la recèrca de la tèrra incognita. Mas i a un quicòm que truca, ma tèrra es pas ronda, s'estira al ponent ont jamai un solelh va pas dormir.

Agachava lo plafon, aclapat dins sa cadiera. Li serviái encara de café. Beguèrem sens parlar. Pensavi que caliá pas dire res pus, que quand li agradariá me demandariá : " E vos, de que ne pensatz ? " o quicòm mai. Sabiái qu'aquò's pas a ieu que parlava, se parlava a el meteis, coma tots los matins bèls de sa vida de vièlh, qu'èri per el sonque coma l'ombra de son arma que trevava defòra, de mai en mai luènh, duncas que la còrda que la ten se pete, duncas que son còs se mude en lusèrpa, avanit, jos un solelh mesclat de fuòc negre e roge.

- Me'n vau vos o dire tot, o al mens assajar, a vos estrangier, que venètz de sabi pas ont e que vòli pas o saber. Saique, i podètz pas gaire comprene quicòm, e me'n garci. Parlar per tal que i vegi clar, linde. Cresi. Es a dire veire çò qu'es davant ieu, lo cèl, lo monde que ritz o lo que plora, l'aucèl que se banha dins l'aire, las cambas leugièras de las femnas, las pesadas d'un pè de rainal dins la fanga, lo cant del vent, mas mans. Atal veirai un grand tablèu de blau prigond e sideal desbordant de son encastre, l'horizont bèl immobil, ont un estralh negre e linear caminariá minuciosament, sens saber res del movement sens fin del còdol roge pausat a son costat,

luna pimparèla, per lo mirar, m'i negar e ne far lo miralh de mon arma, de mon nom.

L'horizontalitat e l'immanéncia m'èran interditas tre la debuta de mos estudis. Calíá seguir las règlas. Tròp jove per o percebre. Los nòstres mèstres nos ensenhavan la fonsor, la prigondor. Se d'un libre, d'una istòria ne compreniam pas res, nos disián de ne legir d'autres que nos ajudarián. Se trapàvem una granhòta, li caliá desrabar las patas per endevenir son anar. S'escotàvem de musica, nos fasián comptar los instruments de còrdas, de vent, de percussion. Nos fasián aprene lo jorn de naissença del paire e de la maire del rèi decapitat. Qu'i aviá totjorn un daquòs davant o damont que nos mancava per ne saber lo sens, o mai, ne sentir solament lo fresiment, lo resson, la sensualitat, la materialitat. Atal seguèri los precèptes de mos mèstres saberuts e arribèri aici, un còp era. Era mon primièr talhièr.

La debuta de la construccion de l'estacion èra estada començada quand se mainèron que jol sòl s'i trobavan d'òsses. D'òsses umans que mandèron a l'universitat e que nos fasiam un bonur d'analisar per ne cercar l'atge e lo sèxe. Nos adralhèrem atal amb aquel molon de micas del temps passat, qu'èra pas tant luènh. Mas a pro pena aviam acabats que lo cap de talhièr de construccion sonava nòstre mèstre per li mostrar de pèiras, aquelas que se trobavan jols òsses que veniam de trobar. Lo trabalh a l'estacion preniá de retard e lèu mon mèstre me convidèt a i anar veire enlà amb el. I vegèrem alara las lausas negras, plan liscas, lusesas de frescura, de 1m 07 de costat, e de costats i n'aviá tres, de perfiechs triangles isocèls, plan pausats, amb sonque un infime interstici entre-mièg. Es aici que ma vida cambièt. Mon mèstre n'èra surprés e lo vesí encara a caminar suls fusts qu'avián posats sus las pèiras, de longa, los agachar, sens dire pas res. Tornèrem cap a l'universitat e demorèrem muts per una setmana. Degun lo veguèt, embarrat dins son burèu. E puèi lo jorn ochen, me faguèt sonar. Era a la fenèstra, darrièr sa taula de trabalh, drech, e agachant defòra los camps ont, enaigadas per un riu abrondat, se vesian de veirièras beluguejantas a la lum cambiada del jorn.

- Nos cal i anar. T'ai causit per ne far l'estudi amb ieu. Farem totas las analisis que t'aprenguèri. Demorarem benlèu pas mai de tres jorns per tot acabar. Com'aquò, poiàran contunhar de bastir aquela estacion. Aprèsta-te, e a deman matin, sèt oras. "

Eri plan surprés e urós d'aquela promocion, mon primièr talhièr de construccion amb lo mèstre. Dormiguèri pas aquela nuèch, mesclada de sosadas e de sòmis. A las sèt oras, prenguèrem sa veitura e aprofitèt lo viatge per me far son analisi. Per el, aviam trobat un siti neòlitic d'òssaments umans, un cementèri, coma n'i a tant, e voliá ne prendre

qualques lausas per ne conéisser la provenença.

Tanlèu arribats, nos butèrem al trabalh. E de far de fòtos, de prene de mesuras, delimitar lo perimètre de la cèrca, que l'espandi descobèrt èra pas gaire bèl, saique un carrat de sièis mètres. Puèi pensèt qu'èra pro per ne prene las pèiras. Atal faguèrem, e amb l'ajuda de qualques trabalhadors, entreprenguèrem de las tirar amb precaucion. Mas lo nòstre estonament fuguèt quicòm quand, a la premièra pèira levada, los troberèm, blancs e belugants de frescura, los òsses. D'òsses dejós la premièra pèira e dejós totas las autras, que nos triguèrem de desliurar. La cara de mon mèstre n'èra de cera, sens cap de senhal d'una expression minima que m'auriá facha comprene la secreta pensada que la vista d'aquels rèstes umans aviá facha espelir dins son sicap de saberut e que m'auriá ajudat a li pausar una question, la question del que sap, la question que la responsa n'es sòrre, un parelh question/responsa aariat coma dos dançaires de tango argentin, ligats per celebrar l'unitat del mond, l'un dins l'autre, a virar e a tornejair dins la fonsura d'un bar d'un barri oblidat, entre villa e campèstre, aquí ont las lèis dels òmes e las de la natura existon pas, lo cotèl rebalant sus las espatlas dels dos còs-ses, vira que viraràs, per que jamai la mòrt los agafe pas.

- N'anam prene qualques-uns per ne far l'analisi ? çò demandèri. Aquela question èra pas la qu'esperava...

- Puta de monge ! N' de Diu ! me cridèt. Reclama-me tot aquò, e lèu ! Desbarrassa-me d'aquel fatràs e buta-los ont vòls ! Sona los trabalhadors per t'ajudar ".

Aquò faguèri, e al cap de qualques oras, los òsses tirats, una lausa, de lausas triangularas, negras, èran davant nosautres. Encara !

Era lo darrièr còp que veguèri mon mèstre. Me demandèt de demorar aquí e de perseguir la cèrca, de li mandar de rapòrts cada jorn, en premièr per corrièr, puèi amb l'internet. Me respondèt gaireben pas o disiá de contunhar. Fa d'annadas. Benlèu serà mòrt sens que o sàpii. Mas totjorn me disiá de perseguir... E curavi, amolonavi d'òsses, de lausas, los analisavi, los comptavi, los numerotavi, los marcavi, e la maquina los preniá cada setmana sabi pas ont, duncas uèi, duncas aquel traucàs, sens fons, ont cada jorn passí a cercar la fin d'aquel revolum de las edats e del temps, e ne far çò que serà l'òbra de ma vida : l'anús terrèstre!

La claror del matin començava de despessir l'escurina del membre. La matinada fasiá venir rosat l'air e la cara del vièlh. Una cara ont son agach se perdiá dins son arma. Pertot de libres, papièrs, jornals, revistas, pausats sus de laissas, sus las taulas, sul lièch, lo

ponde. Dins un canton, d'òsses, de pèiras negras. Se fasiá un silenci terrible aprèp son long monològ. Aviái la tèsta que virava. Me levèri, durbiguèri la pòrta e aquí lo veguèri, lo trauc. Degun encara dins lo ròdol. Lo potz esclarava sa boca per far paréisser pus marrida la negror de son fons. Los dos elevadors, un servici als treballadors e l'autre per los aplechs o las tròbas, èran en naut, contra la paret ont montavan, davallavan sus de ralhs. Lo vièlh se sarrèt de ieu.

- Vaquí mon monde de cada jorn. Vos ai parlat de tot aquò e me ne desencusi, que n'ai dich tròp o pas pro, que repàpii e me'n sovèni pas, qu'es benlèu ma memòria que se'n va. I a tròp de temps que tot aquò a començat e la fin punteja, per ieu tanben. Que degun contunharà pas aquel trabalh, que lo monde m'a doblidat.

Gausèri li respondre, per l'apasimar, cresi :

- Avètz plan fach çò qu'òm vos aviá demandat. Aviatz una mission e podètz èsser content de l'aver complida. Se lo vòstre mèstre èra aici, o vos diriá. E de joves vos segràn per acabar aquela descobèrta. Vòstre nom serà dins totas las enciclopedias, solid, que vòstre trabalh serà destriat coma una òbra màger per l'umanitat, pr'amor que dobrirà de camins novèls a d'autres cercaires. Atal se fa lo monde melhor, diguèri per ne finir sus aquel subjècte que ieu tanpauc ne vesiái pas la fin... Mas aquò l'amatiguèt pas e mai lo reviscolèt.

- Mas s'aviái un estudiant, un sol, per prene la relèva, sabi çò que li diriái. I a mai que dins la fonsor de la tèrra que cal cercar. Nos sèm enganats. Se i aviá quicòm a trobar aici, li diriái d'espandir tot aquel siti alentorn, de desrocar las parets que l'enclauson. Tre la primièra jaça de lausas, caliá liberar las broás, e ne veire lo cap, lo dessenh definitiu, la cara entièra, aquí ont s'arrèsta son mistèri, a la talvera ont un altre daquòs comença, un altre monde. Atal la realitat nos seriá apareguda. Nos a mancat l'horizontalitat, una pensada leugièra, aèriana, una vision de l'espandi infinit (...)

tirat de *Linha*, roman.

Cèl e tèrra

Las estelas que del som agachavan la tèrra vesían las montanhas, e las ribièras, e las vilas tanben que se bastissían. Vilas de marbre lusent, vilas de calquièr daurat, una mai que mai que se disiá vila de lum, estelada de candelas. Nòblas totas, bastidas qu'èran per durar, amb un visatge que jamai de sègle en sègle cambiariá pas ; e, e mai foguèssen pro fièras d'elas, plasián al regard d'amont.

Lo mond aval bastissían e bastissían, pertot s'i èran installats, e venguèron enfin dins la val d'un fluvi, entre las doás mars, que la tèrra èra feconda, e lo temps ensolehat. I aviá de tot, fòra de pèira, mas lo mond, coma tenían a i viure, e coma cresían a lors talents, i volguèron pas veire cap de problèma. E mai s'avián pas de pèira, prendrián la tèrra per ne far de bricas. Comencèron alavetz de bastir, dins aquela matièra qu'avián confeccionada ; e las estelas desvirèron lor agach de la vila que naissiá, qu'esprovèsse pas sa vergonha. Jamai l'aurián pas volgut tornar agachar, que li volián esparnhar tot çò possible.

Mas l'estela, per remplir son eternitat de vida, coneis pas que doás causas : expandís tranquil·lament sa lutz, e agacha. Es tot. Agacha doncas, del vèspre que se lèva fins a l'alba que se va jaire ; e li es de mal defugir quicòm per totjorn. Aital n'anèt d'aquelas, que finiguèt plan que lor agach tombèt sus la vila de brica. E i demorèt.

I aguèsse agut jamai un temps per plànher la vila, èra passat. Lo mond en la bastir avián comprés que la caliá far non pas a l'imatge, mas a l'esperit de las autras, es a dire, filha de sa tèrra. Vila doncas de jòia e de calor. Que lo solelh saludava en sorire, qu'expandissía sus los qu'i vivián aquel meteis sorire. Qu'espelissía de vida.

I aviá de mond que volián quilhar de bastiments bèls e impausants, e de vertat la brica se prestava plan a totas las fòrmas que lor plasiá de li donar ; mas se refusava a prene l'aire de sufisença que corona a l'acostumada d'edificis atal. Sorisiá, e fasiá de l'ostal mai fièr un amic. Aital donava a l'ostal mai paure una dignitat, que, pas tan cara coma la pèira, èra a man del mond qu'autrament lor auriá calgut bastir en fusta o en argila. E la vila se vestissía aital de son acordança particulara, una mena d'unitat pr'amor de la brica, l'unitat dins la variacion. Que la brica ela èra pas unifòrma, mas coneissiá tota la variacion de color de sa tèrra : un drin mai viulet aici, un drin mai jaune aquí, aici roge, aquí ròsa, cambiava tot lo long de la jornada segon la lutz ; e pasmens lo tot s'endeveniá.

Encantava. Encantava fins al quite fluvi, que sortiguèt de son lièch per se n'aprochar, e en la sarrar dins sos braces n'emportèt de tròces. Lo mond alara tornèron bastir, dins l'es-

til de lor temps, e se mastèron, alprèp dels ostals vièlhs, d'ostals joves. Aital la mèscla s'expandiguèt, de la brica als ostals, que lor variacion creissiá totjorn, en respectar l'unitat de la matèra. E la vila prenguèt una propietat coma se n'èra pas jamai vista, la d'un etèrne jovent que cambiava sens cambiar.

Que cap d'ostal dura pas totjorn ; lo fluvi èra tròp tempestós per la daïssa tranquilla ; e lo mond s'acaravan a tornar bastir. Faguèt que i aviá d'ostals de tots los tempses, de carrièras vièlhas que lentament morissián, de carrièras joves que venián de nàisser en espet. E tota aquela mèscla s'apariava, coma la brica que n'èra bastida. La vila èra venguda causa viva, que se renovelava, que veniá mai fonsa, e per aquò, per amor d'aquò, demorava fisèla a l'arma sieuna. Aviá sas dècas - qu'es aital la vida- mas s'oblidavan per amor de sos encants.

Lo mond avián quilhadas de torres que fasián s'arrasar vila e estelas. Mas ne demoravan pro luènh. Tròp luènh. E n'i aguèt que del cèl davalèron, sola nèu qu'i tombèsse, sus la plaça que servissiá de còr a la vila, ont lo mond se retrobavan, se parlavan, tenián lor mercat, o simplement se tenián, al mitan de la crotz que se n'èra ondrada, a far de vòts.

Avián presa la crotz coma quicòm de magic, tal un pentagrama del país. E las estelas, en davalalar suls dotze ponches de la crotz, la faguèron venir mai magica encara. Que ara quand vesíá espargits pel sòl a son entorn los astres, lo que se teniá al centre de la vila se trobava al centre del cèl. E aviá pas tòrt. Que, se demorava d'estelas al som, i demoravan a agachar la tèrra, çò que ara voliá dire " agachar la vila ". S'èra tot doçament, irresistiblement, destriada de las autras, atirava tot regard coma lo solelh atira lo visatge d'una flor ; lusissiá per son arma, per l'amor que li vodavan, d'una lutz -enfin- d'estela, que, un còp alucada, s'escantiriá pas jamai.

Ne va dels òmes coma de las estelas : es vila que se quita pas. Emai ne fòranhem, nos'n despartissèm pas. Nos demòra son image dins los uèlhs, nos demòra sa lenga dins las aurelhas, nos demòra sa calor dins lo còr. E mai - jamai - un jorn - aquels recòrds venguèssen a passir, avèm sonque de levar los uèlhs cap al cèl. Elas cambian pas, amont : peïsses del fluvi, taur de la ferià, feda, aret, cabra del val, arquièr medieval e Vièrja Roja, las i tornarem trobar, totas, que velhan sus nosautres coma sus la vila.

Vila qu'es pertot, vila etèrna.

Frairàs

Si semblan totei lei jardins publics en Anglatèrra. De còps, coma aqueste, son un simple exagòn, environat de barrièras pintradas de verd, ambé d'aubres, de bancs per se pausar, de jòcs e de tobogans per lei pichòts. I a de pijons, amai d'esquiròus gris (importats deis Americas que son mens sauvatges, mai agradius per lei toristas e ara, tan nombroses qu'an fòrabandit lei esquiròus ros de l'illa), de mamets que li donan de manjar, d'enfants que li corron après, de maires ambé sei nenets, de jovents ... Coma de costuma, un divendres de l'après dinnada, es suau lo jardinet.

Un mossuròt vestit d'un costum negre si manja un card-bury e gita l'emballatge dins l'alèia, l'èr absent.

- Lo monsür en negre. Portatz aqueu papafard a la bordilha, se vos plai.

Lo monde demòran nècs. Una votz neta e ferma mai d'una fòrça rasonabla es sortida dau nonren. Sembla davalat dau cèu sus lo copable. A l'entorn d'eu, lei gènts se senton pas dins son centre. Quauqueis uns son espantats, esfraiats que de segur comprenon pas, mai d'autres son trufandiers, coma se se dobtavan qu'aqueu arribariá. Tot roge e desvariá, l'òme gacha en l'èr coma se poguèsse veire d'ont ven. Davant lo vuège, après un moment d'esitacion, l'òme pren l'objècte lèu-lèu, vira sus eu per un darrier agach ais alentorns, enrabiá de pas trobar d'explicacion e lo torna a la bordilha, coma li fuguèt comandat, avans de desaparéisser.

Quauquei minutas après, un jove fòrça "in" acaba sa cigarreta e laissa tombar son mochonnet.

- Jovenòme. Es enebit de gitar lei cigarretas au sòu. Portatz aquela a la bordilha se vos plai.

Lo tipe tressauta coma se li avián tirat dessus. Ambé de grands uelhs, regarda a drecha, a senèstra per veire lo policier ò lo gardian qu'auriá poscut lo susprendre e pren quasi paur de veire degun. Obedís, inquiet mai pas gaire vergonhós. Un pauc après, una dòna de la rauba roja oblida son Dr. Peppers sus son banc e se fai espòussar leis arnas :

- Dòna, es enebit d'abandonar lei canetas aquí. Portatz-la a la bordilha, se vos plai.

E aqueu per la mema votz, davant lo monde totjorn estonats ò escarniós. Après aver complit l'òrdre, un pauc tremolanta, se vira e desvista lo païsatge sensa comprendre.

Encara mai tard, doas joventas, vestidas de bombets blancs e de pètas-en-l'èr en tartan verd e roge, s'assetan sus l'embaranha dau pelenc. Rison en trasent de pichòts quieulets, coma d'enfantons que fan una bestiesa per faire chaurilhar sei gènts. La sabonada tarda pas:

- Damisèlas, es enebit de s'assetar aquí. Levatz-vos, se

vos plai.

Tressautan mai se'n van en brofant lo rire davant lei bònei gènts que desapròvan aqueu comportament. Aparentament, se son ja fach agantar.

De tot segur aquela votz sortida dau cèu per donar un pren-te-garda au monde es pas dau tot subrenaturala. Un observator adrech, en agachant ben, veirà d'apertot de pichòts naut parlaïres, modèles menudets mai poderós, fissats solides sus chasque lumenier ò tot endrech un pauc en nautor, sus quauqueis aubres, sus de piliers electriccs ... En mai d'aquò, s'avisarà que sota chasque naut parlaire s'atròvan de micrò-cameràs de susvelhança. Cameràs e naut-parlaïres son ligats dins lo même pretzfach e çò que filman aterris dins una sala de contraròtle a quauqueis quilomètres amondaut.

Una sala escura, qu'es dei servicis de la Comuna, onte lusís una paret gigantassa d'ecrans de contraròtle. N'i a au mens vint e cinc. Semblan de garlandas de Nové arranguieras, cluquejantas dins sei lumes cambiants de lònga. Clic, lo centre de la plaça, clic, lei jòcs publics per leis enfants, clic, sota leis aubres, clic, l'espaci de pelenc, clic, lei bartàs ...

Un òme baileja aqueu patchwork movedís. Dins lei lumes inquietants que si projectan per en dessota, sembla esfraiant. Leis ombras cargan sei trachs e dona d'èr a un masca engaunhant de Kabuki. E pasmens, en plen jorn, semblariá quau que siegue. Un òme ordinàri que la cinquantena e una vida dei duras li a botat de pes sus lo ventre, leis espatlas e leis ancas e de coissinets vesibles sota l'unifòrme de la comuna. La carn peluda e bodenfla despasa un pauc de la cencha sota la camisa bluia. Lei lumes solets donan a sa cara aquel aspècte d'actor de film d'horror deis annadas vint. Una barba en colar e una mostacha grisa ais entorns de gautas pesantas, amb' au mitan un nas tan pichòt que se vei gaire. La tèsta pelada sus lo davant, mai de pèus grisàs ligats dins un catagan sus lei tempes. Si vei pas ren deis uelhs, protegits per de lunetas negras, carradas, onte se rebaton leis ecrans. Quand sa man drecha se lèva per manejar lei botons, si pòu veire que chasque det es tatoat d'una letra diferenta e fan L.O.V.E. legits ensem. Sus la man senèstra, que ten lo micrò prest a servir, se veson lei letras H.A.T.E.

Lei gents qu'an coneissut William "Bill" Bolly qu'èra jove aurián de mau ara per lo reconóisser. La vida de Bolly ne sembla d'autrei, totei congrelhadas per l'èra Thatcher. Sensa lei refòrmas economicas, auriá fach coma lo paire. Auriá continhat a l'usina. Mai aquestei refòrmas e la cauma dei minaires de 1994 fuguèron la mauparada que cambièt tot per Billy Junior. Lo liberalisme novèu li faguèt perdre son emplec, e perdre son emplec li faguèt seguir de companhs fanatics dau club de Manchester United. Una cava mena l'autra. Fasiá lo salut nazi pendent lei partidas, gitava de fusadas, esquilava

coma un singe quand tiravan lei jogaires negres, bacelava aquelei dei camps contraris ... Un jorn, un de sa chorma qu'èra tanben professor de literatura dins lo licèu venguèt ambé aqueu tatoatge sus lei mans. Disiá en risent qu'èra un simbèu grand de tuert e qu'aviá ben servit a aqueu que l'aviá portat. Alara fuguèt la mòda puei la règla de si faire tatoar lei mans dins la banda. Sensa se pausar mai de questions, ben segur, se lo faguèt faire tanben. Fuguèt lo bòn temps per eu, un temps de libertat e de foliá. Mai deviá passar, aquel estrambòrd.

Socialament, Bill contunhèt de viure de caumatge e de pichòts trabalhs. Fins au jorn qu'a una serada au pub, ambé sei companhons, li semblèt qu'un "paki" li manquèt de respiech. Dins lo varalh que seguiguèt, Bill si creguèt d'aver tuat lo gus. Sachèt pas jamai çò qu'èra devengut, que la polícia lo venguèt pas quèrre l'endeman, nimai lei jorns següents. Es a-n-aqueu moment que Bill compreguèt qu'anava tròp luenh. Faguèt sa demanda per un emplec a la comuna e l'obenguèt per còp d'astre.

Per quauqu'un que jamai li aviá semblat possible qu'aqueisse de poder sus sa vida, aqueu trabalh fuguèt una liberacion. Ara, trobava una logica a totei lei mauparadas que l'avián agut aclapat. Quand seguissiá seis amics, èra normau per eu de luchar còntra l'equipa adversa. Èra normau de protegir sa superioritat naturala còntra leis autres. Ara, èra normau de trabalhar dins l'autoritat comunala per lo ben de totei amb aqueu prototip de susvelhança visuala directa encara en experimentacion. Èra normau d'obedir e faire obedir leis autrei en tota legalitat. Per faire respectar la lei.

De'n promier, coma si podiá faire de "snapshots" ambé lei cameràs de la comuna, prenguèt de fotòs de gènts que venián sovent, totjorn per ajudar e facilitar lo manteniment de l'òrdre. Puèi dins l'intencion de faire un melhor servici per la comunautat, comencèt de téner un quasernet deis abituats. E mai se saup pas sei noms, coneis sei trajèctes, cu rescònta cu (dins lei liames sacrats dau maridatge ò pas), cu es lo mèstre de tau o tau chin ò tala china.... Lei collègas aurián pas comprés. Èra la tòca de sa vida, obedir a la lei, au poder, bastava que li diguèsson çò que faliá faire. E mai se pausèsse pas gaire la question de çò qu'èra la lei, ont èra lo poder ...

Soventei fes, li venguèt l'idèia d'i anar de nuech, veire lei passejadas dei filhassas pinturadas ambé sei colors de Bèu l'Òli, dei clients dins sei veituras, dei macarèus e dei machòtas, lei fotografiar, e mai lei filmar. De còps que i a si demanda se porriá pas contrarotlar un pauc tot aquò, de jorn coma de nuech. Fau saupre manténer la vida en comunautat e son ròtle es d'ajudar lo monde, e mai fuguèsse ambé de biais un pauc extrèmes. De lònga, lo poder lo quita pas e lo vòu faire respectar.

Un jorn, una filha de la pèu bruna, deis uelhs bruns, de

la trena lusenta coma d'aiga sorna, apareis dins un recanton de l'ecran e ven s'assetar sus un banc per manjar son lunch. Una d'aquestei que li disiá "pakis" aperabans. Manja, trocet per trocet, bèu d'aiga de sa botelha, gita l'emalatge a la bordilha ... E mai lo suspren fôrça la presença d'aquela filha dins aquesto quartier dei bancas gròssas, aquela d'aquí fai ges de mau : adonc, branda pas, lo Bill. E puei, au bot d'un moment, en fàcia de la filha ven s'assetar un jove. Un blondinàs deis uelhs blus e dau costume burrèu. Un Hoorray Henry, segur. Un tipe de la banca tanben o quauqua ren de parier. La filha li sorrís e l'autre bedigàs la saluda.

Se compòrtan coma de collègas, d'un biais mai que corrècte. Ren a dire. Tan pièger. E mentre que charran e se remiran, jamai lei nauts parlaires a son entorn avián tan marchat. E mai per pas grand cava, quauqu'un que rèsta tròp sus lo camin, quauqu'un que tuba la cigarreta sensa manco l'aver encara gitat, lo mochonet. La vòtz de Bill a un ton mai sec e despaçiatat que de costuma. Dins la sala de contraròtle, sarra lo micrò. Lo tatoatge ven encara mai negre. S'apasima quora lei dos pichòts nècis insolents se'n van de son jardin. Au Bill, lo bofe li ven siulant e fòrt.

Lei jorns següents, lo trabalh e la susvelhança contunhan coma aperabans, sensa problèma. Lo Bill a oblidat l'incident de la filha. Au mens, assaja. Tot sembla ben suau, franc de quauquei gents amassats que reconeis pas. D'inconeguts que de tot segur son jamai passats per aquí. D'en promier, se ne'n socita pas lo Bill. Qu'es ja arriuat que i ague un pauc mai de monde que de costuma, e de noveus en mai d'aquò. Aquestei restan sensa bolegar e semblan d'esperar. Quauqueis-uns regardan ais alentorns coma se cercavan quauqua ren. D'autrei agachan sa mòstra e puei d'un costat e de l'autre. E subretot demòran aici, au bèu mitan de la plaçòta. Pasmens dau mai lo temps passa, dau mai lo grop creisse fins que l'endrech siegue clafit de monde. Aquò, au Bill, li agrada pas. Li agrada encara mens que siegon de gents pas encartats dins son quasernet. De gents joves ò mens joves. De fremas en rauba ò pantalons, de mamets, d'òmes vestits de jeans ò que cargan la caravata, e ara n'es segur lo Bill qu'entr'elei se conoisson pas, aquestei. Sa vielha excitacion d'avans lei partidas se desrevelha, lo meme fremiment que rampava sus sei braç, sus son cap, que fasiá cluquejar seis uelhs quand sabiá que la còla rivala atacariá. Un sentit de joinessa flame nòu que si ramentava pas. Enfin, d'accion, que. Sei doas mans se sarran. Levariá sei ponhs, cercariá sa vielha cadena de fèrre per reflèxe, se portava pas son unifòrm.

Vai arribar quauqua ren e espèra, lo Bill, coma, dètz ans fa, esperava dins la carrièra, au mitan de sei companhs, que l'enemic se ronçesse.

E tarda pas. Quand la plaça es negra de monde, subran

lei gents furnan dins sa pòcha, dins son sac de man ò d'esquina en même temps. Sembla una èrsa de caps baissats, de mans que s'activan, febrinèlas. E tot d'una, coma la " Òla " dei partidas de fotbòl, sorton toeis ensems ... de comescòpis. Ara, davant lo Bill petrificat, leis ecrans de contraròtle mòstran una revolunada granda de gents que van d'un costat, de l'autre, ambé, pegat sus l'uelh, un comescòpi, e que filman tot çò que s'atròva sus son passatge. Semblan aquesteis automatats ancians de relètges que viran e dançan dins lo même geste, eternalament, sensa se parlar nimai se veire. Una joventa filma un banc, un òme vielh filma d'aubres, un garçon filma lei jòcs dei pichòts. Son ben un seissantenau a virar e filmar, sensa ren dire. Tot se passa dins un grand silenci davant un cieucle de passejaires espantats que, coma lo Bill, fan pas partida de l'istòria. Davant la dança de la còla de robòts cameramen, e mai leis auceus semblan s'acatar. S'ausisson soletas lei veituras a costat.

Compren lo Bill qu'aquò's una "flashmob." De colhons que se conoisson pas se dònun rendetz-vos per internet dins un endrech ò un autre e pendent quauquei minutas sautan, fan lo semblant de s'esvanir, demandan l'ora ai gents, se comportan coma de tòtis puei se'n van. A Londres, dins lo Musèu d'Istòria Naturala, un centenat d'aqueleis espòutits faguèron un rambalh terrible davant lei gardians completament despasats.

E sentís lo Bill qu'ara es eu que sarà despassat se fa pas quauqua ren e lèu. De la colèra, giscla dau fautuelh, enrabiât de veire son òrdre trebolat per d'arlèris. Pasmens, s'aquò's una galejada dei marridas, fan ges de mau. De rasons d'intervenir, legalament, n'i a pas. Puei s'avisa lo Bill, espepissant seis ecrans, que la còla incoerenta comença de si faire quauqua ren de coerent. Ara lo grop negrès se dessepara per se sarrar en pichòts grops pròchi dei cameràs de susvelhança, coma un formiguièr que s'organisa. Sus chasque lumenier, aubre ò pilier electric, filman lei gents de la flashmob, chasque camerà que veson. Ai pès d'aquestei, un desenat de personas lèvan l'uelh negre e vueg en respònsa a un autre uelh negre e vueg. Ara, la paret d'ecrans es venguda gigantassa e multiplicada per leis nombrosei traucs escurs que la divisan. Bill se sentís gaire lo mèstre de la situacion puei qu'es eu, ara, lo caçum espepissat per lei cameràs.

Alara, sei mans, violetas de la colèra, s'activan sus lo clavier. La ràbia li fa mormolhar de cavas vagas e preissadas, dau temps que lei dets tatoats, cliquetants, semblan volar e dançar coma aquelei d'un pianista. E quand a acabat, un concert d'udolaments e de bramadissas li respònd coma d'aplaudiments. Bill ven d'accionar au maximum, per lo biais de l'ordenador, l'asaigatge automatic en plen sus lo monde. L'aiga giscla amb un bruch de petaradissa.

- Es enebit de me filmar ! Ara, fòra de mon jardin ! tròna sa votz coma la chavana.

E vei lei "flashmobians" fugir en quieulant, jurant, dins una escorreguda desordonada de cambas e de braç banhats. En quauquei minutas, la plaça es vuejada e se destria encara, sota lei arcs de seda beluguejants dei jòcs d'aiga, un sac d'esquina oblidat que sembla ara un sac de bordilha tot confle e moligàs, de cauçaduras perdudas dins la fanga ... Lo jardin dona d'èr a un camp de batalha macat de plueja e mai se sei colors de prima reviudadas ne'n son que mai bèlas.

Lo bofe li torna suau e regular au Bill. Es totjorn solet. Ara, lo baticòr dins seis aurelhas que lo rendiá sord s'es arrestat. Pren son fautuelh e lo redreiça, amòrça l'ordenador per veire puei seis ecrans onte tot es mai ò mens normau. De sa man drecha, lo gròs det levat, braca lo guinaire sus l'ecran, puei lo sarra de sa boca e bofa dessus. Mima lo gèste de jonglar avans de lo tornar ambé un sorrire satisfach dins un holster imaginari.

- Voei, l'òme ... La lei, aquò's ieu !

Sus la mar placida

Una nau fracassada m'escampèt sus aquel ròc, aquela iscleta, aquel monde.

Embarcats sus la mar granda aviam fugit, qualques-unis, la sauvatjariá dels òmes, la famina, las malas-aigas, l'aire enfaleinat, las poscas nucleàrias, la vida empoisonada.

Lo nòstre capitani, un italian de Vicenza, sabiá que nòstre viatge èra sens fin, sens esperança, sens tèrra promesa. Un viatge que digús ne tornariá pas !

Aviá lançat la nau, de nuèit, sus aquelis secs qu'afloravan l'aiga.

D'aquel naufragi èri lo sol rescapat. M'èri trigossat, ensagnosit, raspat, buf-cort, mòrt mai qu'a mièjas. Aviái trapat una font d'aiga doça, un miracle, una sorga ! N'aviái begut e me n'èri lavat las plagas.

Aviái dormit, de temps... I aviái de que viure, aquí.

Qualques arbres e boissons portavan fruchas, fuèlhas, noses. Desterrèri raices de bon machugar. Pels ròcs a mar sema, furguèri muscles, bijuts, ustras, cranquets, cambaròtas, e tanbens d'algas amargantas. Sus l'iscla totjorn rajava d'aiga doça, blosa, e tebesa coma lait a la popa.

Èri viu.

Plan temps apuèi, entre dos calhaus, trapèri un libre esquiçat, tot banhat, en dos tròces, blanc, dubèrt e immobil pel sòl coma se foguès una gavina mòrta.

Un libre en italian. De *racconti* del Dino Buzzati.

Lo faguèri secar, lo gardèri preciosament e me foguèt una preséncia amistosa.

D'ara endavant res me manca pas mai.

A la nuèit tombada, venguda del fons de la mar, dels païses prigonds ont l'aiga negra graciosa las algas e los temples, una escruma blanqueja a l'horizont . *Laggiù, sul placido mare, avvolto dalle ombre della notte, vedi una cosa scura che spunta ogni tanto dalle acque ; li fau signes ambe la man ; vendrà quand caldrà que venga : es il mio colombre.*

John Foglight & Associates

lo poëma es...

A quicòm pròche
-fragments pel flume-
(tròces)

Per aquel que camina
" jos'n cèl de ponts que passan "

III

Lo poèma es una gravièra. Un raive de ribièira, eissuch, a l'òr del flume.

Lo flume qu'arremosa autant coma esparpalha, e a l'encòp s'arrasa, e a tengut s'espaça. E sonca de s'escórrer, afortís son estar.

Lo flume.

Aquel qu'ambe lo devenir de longa fièla l'espandida. E me ven a revèrs, degalhaire d'inagotable.

Ambe lo seu rebulh de carns entrebolidas.

E los petals passits d'unas caras sens glòria.

E mai lo meu image, pel miralh embegut d'agaits innumera-bles. Lo meu image, esflumat al quite moment que m'i cresi conéisser, dins lo trespàs del cèl.

E quand se banhèssem, a cada còp, ambe los meteis mots, dins l'etèrne de la meteissa matèria peribla, pasmens, ne seriá desparièr lo monde a cada cabussada ?

Irrefutable, devath lo cimbèl dels rebats ?

E nuèu ?

X

E tantas causas ne sap, lo flume, de nosauts. Tantas e maitas, de las impalpablas, de las fugidissas... De las que cap de paisièra sauriá pas estancar. De las que remolinan, tanplan, a ne mòlre las carns pesugas.

E plan mai, plan mai que n'en podèm endevinhar d'el.
Es pas que se refuse, lo flume, mès i a tanta musica en el, e

tantas fugas carregadas, que d'aquela plenor, es a pro pena se ne sabèm destriar unas filandras... Quimèras pel curvèl, al prètz d'esfòrç desmesurats.

Aquela canta a flor de ronfle, las randoletas solas, a glopets, se la sabon fiular pr'amor de ne pastar la tàpia del seu nís. De la rumor boirada, sembla que n'espremiscan pèrlas, tanplan que del cascalh, lo quite esperit del flume espilla.

Dins un riuchiuchu estujat, l'immesurable tòrna nàisser. E n'i a ben pro d'aquels degots per m'abondar d'una pesantor mai leugièra.

Tan val, dins lo clòt de l'aurelha, reculhir tres grumilhas d'inefable. Tan val quitar malhar lo monde.

XI

E me posquèssi pas calar, caldrà me desmanténer del voler.

Passar los ponts negats per retrobar los fums. Ambe las fadas, pels tresfons de l'enfant, ambe las fadas m'entrefondre...

*Lo flume
Desarribat
De las tenèbras
Cossejava lo mainat arraulit*

*Subrondavan la cramba
Las èrsas de las fèbres
La flama de la nuèch lisava long del lièch
E la lutz de la votz
Veniá de mai en mai escura*

*Ambe pels temples lo reclac
D'un paraulís liqueficat
Parpelejava
Lo malauton dels uèlhs ennivolits*

*E tridolavan
Las pòsses soplas del seu còs
Tridolavan pels lençòls remolhats*

*Quand la barca de carn, per la som bassacada
Pel confluent del sòmi, èra per abocar
Desemparada
N'aviá la pressentida
A mand de s'abismar*

Pels remòls l'esperavan, las fielairas de faulas

*L'annavan pellevar
De l'autra man dels crums*

Flume pel flume

Asserenat

Mès de badas floquejan, los andalhons del recordar.

Ara coma trenar la lisa al resson dels calhaus ? Ara que son faididas, las fadas, al mai fons de las farfantèlas.

XII

Brigalhs ! Brigalhs d'espigas !

Engravat sèi, dins la ret de la lutz, en quista d'espelidas.
Profana a bòrd de l'insasible.

A voler sedaçar las sembla-fasas, Òlt m'es passat per uèlh.
Trussat, lo seu resson s'entrauca entre las ribas del quasèm.

Pr'aquò fan nèbla, los images, al pè de la molina. E dins un
vorcadís d'espigas bracas, l'onda se jòga del Malpàs.

Per far fièl d'aquel forra-borra, io n'ai pas pro de tira. Me
despassan los elements. De muda en muda, me despassan e
m'envòltan. Tant efemèrs son los pertús, per me gandilhar
dins lo col.

E los mots, a moments, ambe lo monde s'endevengan, dinc'a
far còs ambe lo brieu... cap de formula, jamai, non desmeula-
rà pas l'imor del flume.

A bèls còps de volam, dins un rebulh d'espigas, Òlt meissona
lo bauç.

Als molinièrs subreviurà, la farina del ronfle. Als molinièrs
coma als poètas.

Al bèl mai, en m'i tornar ensajar, al bèl mai saurai far brume-
jar un flume de mots, per dire de m'ajustar a l'impuls.

Aurai bon téisser, fièl per veta, l'escruma a crèsta d'estona,
aquò se jogarà totjorn a quicòm pròche.

A quicòm pròche, e per tant engenhós que m'i faguèssi.

XIII

La rumor, çaquelai, la rumor de las nius, ròda pels remolins.

Çò màger, a l'infinít, dins çò brèu se desplega.

Eslam

EN ARCHE
EN HO
LOGOS

A la començança
Era
Lo verbe
E lo poëta
Pantaiaiva
E lo poëta
Fadejava
E lo poëta
Poëtava
Ribon-ribanha
Long dei draias
Torçudas
De la paraula

Ongan
Lo poëta
Eslama
A boudre
Lo poëta
Eslama
D'oniriqueis arcanas
Lo poëta
Eslama
D'escabissós endacòmairs
Lo poëta
Eslama
D'escrichuralei chavanas
Lo poëta
Eslama de granas de flors
De deman
Lo poëta
Eslama
Long de circuits electronics
Shonia-eca'
Zerò-un
Eca-Shonia
ONE-ZERO
GROUND ZERO

Onze de septembre
De dos mila un
Dos mila nòu cent
Nonanta dos
Defunctats
L'orror terrorista !
Lo poëta
Eslama
L'inuman
Per lo conjurar
SIEU L'ESLAMAIRE
DE L'OTRA-PART
Eslandraire
D'aveniments acebanchits
Escavartaire
De tecnocrassosei lògòradas
Subrondaire
De vidas ruscosas
Escortegaire
De dotenças e d'asseguranças
Foara-nòrma
Foara-ierarquia
Fora-constrencha
Foara-autoritat
Eslamaire
Despuei
Mon uech cent trenta cinquen
Cabeu
Fins
Mei vint ongles
Eslamaire
Libertari e liberator
Dei fornigas e deis aranhas
E bessai d'uneis òmes
Totau quéops
Totau quéops
Totau quéops²
ONE-ZERO
GROUND-ZERO
Sieu eslamor
Blac
Blanc
Beur
Amé una toca de jaune
Sieu eslamor
De l'otra-part
Arc-sedat
A bel eime
De lendemans en finfe

Sieu eslamor
Booleana
De l'otra-part
Sieu eslamor
Miugraniana
De l'otra-part
Esferfat
Esbranquilhat
Escuralhat
Escorchinat
Au cròs
D'espés recantons sorns
Au cròs
De sorns recantons espés
Girolhon
Girolheta
Sieu eslamor
De l'otra-part
En riga-raga
Amé lo quotidian caotic
Lest d'esquatar la poèsia
Dins lo blu
D'aiga-marina
De safir
De lapis-lazuli
De cobalt
Sieu eslamor
De l'otra-part
En riga-raga
Amé lo quotidian caotic
Lest d'esquatar la poèsia
Dins lo roge
De rubis
De fuec
De sang
De gaugalina

Sieu l'eslammaire blu
Faidit
Au mitan de l'infern roge
Faidit
Au mitan de l'infern blu
Totau quéops
Totau quéops
Totau quéops
Escota
Patmossi d'apocalipsas bluias
Escota

Patmossi d'apocalipsas rojas
Escota
Es l'otra-part
De l'eslaimaire
Escota
Escota
EN ARCHE EN HO LOGOS

- 1) sanscrit : *shonia* :zerò ; *eca* : un
- 2) cf IAM

LO SUD

D'una de tas corts aver gaitat
las anticas estelas,
del banc capelat d'ombra aver gaitat
aquels lums esparsits
que mon ignorància a pas après a nommar
ni mai a apareiar en constellacions,
aver sentit lo cèrcle de l'aiga
dins la sèrva esconduda,
l'audor del jansemin e de la litsa-craba,
lo silenci de l'ausèl endormit,
l'arcada del pòrge, l'imor
- aquels afars, benlèu, son lo poëma.

Revirada de l'espanhòl de Joan-Pèire Tardiu

Aucèus tròp matiniers

Aucèus sempre tròp matiniers
 que cada nuech vòstrei cants
 se'n van traucar l'escur dau temps
 aucèus invisibles
 perduts dins la tenèbra absoluta
 deis abans-jorn
 aucèus dei sòmis e dei pantaiatges
 tant de fes vos ai ausits
 que cantaviatz dins lo pus prigond de ma mementa
 tant de fes vòstre cantar m'a trevat
 entre lo gris deis aubetas e lo primier crit dau temps clar
 qu'ara sabe pas mai
 presonier dei secotidas ufanosas dau temps que plomba
 ont es lo jorn
 ont es la nuech
 e de qu'es aquel eslhauç de clartat dura
 que quita pas de me traversar la tèsta
 per i semenar sa meisson de dolors grandas
 e bèlas
 aquela plueja de mans sornas
 que sensa fin de vòstre cant
 a pas servada que la votz aguda
 e la cremason sempitèrna

Entre dos

(variacions)

*"(...) l'eventualitat de la mòrt es aparejada amb la meuna vida
Agachar la mòrt en fàcia e l'acceptar
coma part intima de la vida, es alargar aquesta vida ..."*
Etty Hillesum

Entre ombra e lum, ton agach
tos uòlhs verds en ieu
a paupas ton estranha preséncia
en trabucant al risc de tot pèdre

Quand aurem pro caminat
al tèrme vesedor del viatge
benlèu que òc, renunciarem,
nos despolhant de tot ...

Perqué tugar en nautres tot desir
e nos empachar d'èstre aital
dobèrts a l'autre, escarnits
dins nòstra pèu umana, freula ...

Coma una odor testarda
tendra sensacion dins lo vèspre
jornada estampada per sempre
leugièr remembre ...

Siái despoderat davant ton silenci
sabe que capitaraï pas de te retrobar
sabe nòstra fragilitat, lo temps que nos peltira
per doçament nos escanar sens un crit ...

*Alargar la vida en pensant a tu
Saber que sèm d'un sol viatge*

Mos mots son coma lo revèrs del silenci
que se cava entre tu e ieu
ensajant de te tocar al còr
ultime esfòrt d'acordança
Se siás aquí a m'escotar
se lo passaire de riba
foguèt nòstre complici
qual pòt creire a l'azard ...
Per un ilhauç de bonur

per un rai de tendresa
per un moment partejat
nos repatria amb lo fach d'èstre viu ...

La part escura que tene en ieu
es de pensar tot possible
la foliá de l'òme
es en el ficada coma un fèrre cremador...

En milanta arabescas
pantaie ton còs plegadís coma l'èrsa
que ven batre mos sens
e me daissa sol amb mos mots , inutiles ...

Clapasses, ròcas, calavencs
dança, dança la pluòja
dins mon còr
coma sus una tèrra dessecada, estèrta ...

Una agulha nos atravèrsa
de l'un a l'autre
per religar del seu fiu
nòstras pèus desapariadas ...

Sèm nòstra pròpria patria
tot luòc ven nòstre
quand avem en nautres
nòstre biais de parlar e de somiar ...

Me siái vestit de ta pèu
per sentir lo doç e lo rufe
l'aiga e lo fuòc de ton èime
capèla romana embosenada ...

Ton angoissa davant la vida
ta desfisança, ton racacòr
ton abandon davant lo chaple
e pasmens ton perdon ...

Aimar en desrason
nòstres còsses desplegats
en nautres la vida
multiplicada

Los mots devon accentuar lo silenci ...

Converses de l'agach

Negats
per un fil subtil
transparent als ulls.
teixit lligat, nuat
enfilall de silencis
més enllà de la pell
carn,
nuant paraules
mossegant
un fil
subtil
transparent
als ulls

•

a mossegar
carn e silencis
de pèl
teisses
los fials de
la paraula
puèi ligas
l'enlà
en pregària
nusa
aital se
nosa
la transparència
dels uèlhs

•

(AVUI / POTSER (DES)NUANT)

•

a cada jorn
lo nos
sieu
i destriam
lo fial
que de contunh
liga
l'enlà
de la
carn
a la
pèl
dels uèlhs

puei
mossegam
la transparéncia
que teís
l'agach
nòstre
e
nos
fasèm

entrecaves nusos
amb el vertigen
dels mots
que teixeixes
amb els ulls
més enllà
del ser
en els plec
dels fils
on xucles
rosegues
mossegues
l'esclat
dels nostres
ulls
negats

nosat enlà l'esclat
d'un vertigi rosega
l'uèlh del mot
e m'i negui
mossegat
a plen fial
per la nudetat
ont me teisses

la mirada
crema la sang
i nua
i desnua
les paraules

en l'infinit
dels ulls
les penja
i les despenja

la mà
recull
allà
on teixeixes
el fil
la bresca
del meu
nuar

john foglight&associats

germanor

" E.S. "

*Mets ton masque à gaz, Sokolov
que tes fermentations anaérobies
fassent éclater les tubes de ta renommée,
et que les vents irrépressibles
transforment abcisses et ordonnées
en de sublimes anamorphoses.*
Serge Gainsbourg

A la seva llotja, E.S., es deia, potser per centèsima vegada:

-Hi arribaré. Avui hi arribaré.

La idea s'havia imposat a ell de modificar el seu número. No de modificar-lo totalment, sinó d'acabar en una apoteosi a la qual podria sol arribar.

En tenia prou de "cantar" amb l'orquestra "Riquita, jolie fleur de java..", o "La Madelon", o d'altres cançons franceses, a la moda allà, ja que treballava molt a París. Era el millor, ho sabia. No era una qüestió de moda: era el millor. Les seves ràpides aparicions als grans Music-Halls, eren un èxit que feien oblidar als espanyols les dificultats de la República, als francesos els atacs dels Camelots du Roy, o les manifestacions de l'Action Française.

Ara tenia una idea genial. Anava a " representar " un petit tros de *La tempesta* de Shakespeare. La seva veu de baix li donaria un relleu extraordinari. El públic s'acostumaria ràpidament al seu lleuger accent rus, que cultivava una mica. El problema era que no arribava, amb les seves dues veus, a donar la impressió, al final, que volia transformar en una apoteosi, de la presència dels lleons, del tro, de la tempesta tal qual deixen suposar les indicacions de l'autor.

-Hi arribaré.

Ho deia amb veu alta en la seva llotja.

Cada nit es quedava al teatre per un assaig personal que no volia fer a l'hotel. Ningú ho tenia de saber. L'electricista passava regularment abans de la una i li deia:

-Apararà tot, Senyor.

Era un ritu. Ell, sempre economic amb les seves paraules, s'allisava, el bigoti i deia, sens cap entonació, sens cap altra modificació d'una nit a l'altra:

- És clar que sí.

Avui deixà passar més temps abans de començar l'assaig. No volia que ningú tingués la més petita idea del final de l'espectacle. L'electricista s'havia allunyat des de feia mitja

hora. El conserge tancaria el teatre i se n'aniria a dormir.

Ell es posà a recitar.

Ahir havia arribat a un efecte teatral com el que buscava. Però no n'hi havia prou. Això de l'evocació de la tempesta, dels lleons i del tro, com diu Shakespeare no li havia sortit prou dramàtic.

Avui sabia que l'homenatge a l'autor de Stadfford-upon-Avon anava a fer-se, i repetir-se cada nit entre l'esclatament dels aplaudiments.

*" A l'instant on eren els guardians del vostre repòs
un sord mugit com si fossin toros
o millor encara, lleons, es feu oir. No us despertà ?
La meva orella fou ferida de trons i brams...
Era un xivarri per gelar l'orella d'un monstre, per
desencadenar un terratrèmol: almenys vint lleons han
rugit..."*

La seva cara s'arrugà. La seva veu es féu encara més baixa. S'apropà al gran mirall per a veure l'efecte.

*"Escolteu, amics com es prepara allà la tempesta
que ens reuneix.
Ah, el llamp !
Ah, el tro definitiu !..."*

La seva cara no existia més dins l'esforç. Un soroll extraordinari sacsejà l'habitació. Les dues bombetes esclataren al mateix temps que el mirall en una cascada de perles.

L'endemà, quan arribà el conserge, trobà E.S. mort, un punyal de vidre del mirall dins la gorja.

E.S. era el més gran petòman del món.

Meditació IV

I no renuncio
a la meva condició de dona

l
l
i
s
c
a
n
t entre torrents de passions.

Entre la multitud no sóc res més
que número, alumna, filla i militant
engolida per les urpes de l'incògnit,
caminant per ciutats
on la cabuda de l'ésser humà només té lloc
en reductes ancestrals de la memòria.

Però aquí
a
l
ç
a
s'
la meva veu
insaciabla,
en la penombra dels ritus
que hem après
perquè ningú els ensenya,
escribant malfactors que em volen vendre
la guerra per la vida.

Ara

CRIDO

Revolució i anhel

confonent ídols.
Mentre l'esperit referma
la meva condició de dona.

Meditació VI

Em trepitgen els sentits
em roben les paraules
neutralitzen la meva ànima
a cops de fusell rovellat
em fan sagnar els escrits.

Em volen sempre
alegre
eufòrica
desperta
bategant.

Em fan aprendre
el meu cos,
la natura, els números,
el món que han convingut
tot tan maco,
tan lluent, tan bo...

TAN PODRIT !!!

Sempre busquem les raons, els perquès,

les causes que originen TOT

sempre ho volen saber TOT

John Foglight & Associates

• crónicas •

A prepaus de l'occitan viu e sauvatge.

1. Pèire Pessamessa

Dins la revista "OC" n° 77, ai pogut legir lo rendut-
còmpte entosiaste de Joan-Frederic Brun de dos diccionaris
erotics que venián de paréisser : *Lou pichot tresor de Cupidou* de
Pierre Paul e *Amour courtois et libertinage, fin'amor e tafanari* de
Didier Alibeu. Aquestes diccionaris especiaus, J. F. Brun lei tro-
bava gostós, chucós e originaus. Aquò es son punt de vista.
Mai siáu luenh de lo partejar. Dins aquelei doas òbras, li a una
part que releva de l'antologia. A partir d'un mot, se cita un
autor e aquí i a ren a li retraire. Mai quand Pierre Paul e Didier
Alibeu cèrcan d'equivaléncias ai termes porcàs francés, quand
fan de lexicografia aplicada e que vòlon a tota fòrça èstre vius,
modèrnes, sauvatges, aquí desralhan completament e se lais-
san anar a una deriva centenari de nòstra lenga minoritari,
qu'ei de mesclar lei nivèus de lengatge e d'inventar o de trafi-
quejar de mots per mostrar que la lenga d'oc es fòrça diferèn-
ta dau francés. E vuei, amb una lenga gaire parlada, aqueu
fenomèn de pastrolhatge lengüistic s'accentua, que cada pro-
vençalista o occitanista, embarrat dins sa biblioteca-torre d'e-
vòri se crei autorizat de crear un neologisme neblós.

Lo principi de realitat dins nòstra lenga auríá d'èstre
primordiau, mai la reneissença provençala dau sègle passat
patinguèt tre l'origina d'una malautiá infantila, de vouguer mar-
car sa diferença ambe la lenga dominanta en escartant de
nombrós mots comuns a totei lei lengas latinas per la sola
raçon que semblavan au francés e a lei remplaçar per de ter-
mes provençaux desvirats de son sens comun o ben per de
neologismes azardós. Lei juòcs floraus d'Ate (1862) pòdon
èstre considerats coma lo punt de partença d'aquesta desvia-
cion e un adversari dei felibres, l'atesenc Artaud, ne faguèt la
demonstracion crudèla dins un libre polemic que, maugrat
d'errors e d'òutranças vuèi, encara ei valable. Leis escrivans
occitans sovent siam estats victimas d'aquesta perda de reali-
tat lengüistica que vos ne balharai un parèu d'exemples pus
flagrants amb " unenc " e " omenenc " que prenon illegitima-
ment la plaça de " unic " e " uman ". En primier luòc, rendrem
omenatge a Mistral lexicograf que dins son *Tresor* nos dona lei
definicions correctes. A " unenc " trobam lo sens de " unifor-
me, unanime, unitaire : aquéu blad es unenc: ce blé est de
taille uniforme ", e a " unencamen " : " uniformément, unani-
mement " amb un exemple dau tolosan Doujat : " Pertout
reboouf unencamen d'esprit e de bon jujamen ". Pus luenh
trobaretz " unicamen " : uniquement, e " unique, unic " :
unique, seul, seule. A " oumenen, co " mistral balha aquesta
definicion : " d'homme, qui appartient à l'homme, viril ", ambe

d'exemples explicits : " a lou parla oumenen : elle a une voix d'homme, uno oumenenco : une fille garçonnière ". Pus luenh, trobaretz " uman, umano: humain, aine, qui concerne l'homme, doux, ce , secourable lou cors uman, le corps humain, la raço umano l'espèce humaine ". Malurosament, leis eritiers lexicografics de Mistral desconectaràn coma Xavier de Fourvières amb son *Pichot tresor* e " unenc, oumenenc " prenon luòc e plaça " d'unic e d'uman " que desapareisson de son dictionari e de l'eschrich. E non pas de la lenga parlada. Ieu, me vesi mau dire a una femna : " Tu, siás l'unenca frema de ma vida " perqué primierament seriá pas vrai e segondament seriáu pas comprés. L'excellent dictionari *Tot en òc* dau quator Braç, Marti, Roch, Serras tanben fai la diferència entre " unic " e " unenc ", mai davant l'avalanca d' " unenc " qu'aclapan lei tèxtes occitans reculhís per " unenc " l'accepcion de " unic ". *Lou pichot tresor de Cupidoun*, vocabulari amorós de Pierre Paul es un dictionari seriós quora assembla de mots o de tèxtes d'autors dau passat e dau present, mai coneja completament quora vòu balhar d'equivaléncias provençalas a " strip-tease, fellatrice, godemichet travesti petting érection ", etc. Dins lei tres quarts dei cas, siam dins lo pus marrit " delirium tremens " lengüistic. Trobam de mots inventats " calignun " (calinhum) per " libido ", " enregimen " per " érection " (aqueu que legiriá lo mot dins un tèxte aporcassit se diriá : " Mai que ven faire un regiment dins aquela scena d'amor " ?) " piparello " per " fellatrice ", " trafanello " per " travesti ", " fregarello ", que sembla a J. F. Brun una revirada requista de " tribade " (archaïsme literari per femna omosexuala) e me sembla aquita qu'una explicacion ei necessari. Lo mot " fregarello " s'atròba dins lo *Tresor dau felibrige* e " tribade " dins lo *Robert*. Mistral, seguit per son discípol de Fourvières, a partir d'un vèrbe " fregar " (frôler, froisser) a agut inventat un substantiu " fregaire, fregarello ": un homme " frôleur " , " une femme qui froisse ". Es sistematic dins lo *Tresor*, Mistral deriva sovent d'un vèrb un substantiu en " aire, arèla ", teoricament possible, mai praticament gaire probable e aquò fai partida de l'operacion " enriquiment diferenciau de la lenga provençala ". E totei aquelei tèrmes dobtós inopinament fan de pichòts. Prenem lo cas dau vèrb " avivar " que Mistral tradutz per " aviver, animer, ranimer, nourrir " amb d'exemples judiciós : " l'avivère ame moun fouis = je l'excitai avec mon fouet ", " lou tèms es aviva = le temps est au vif ", " aviva coume un passeroun= sémillant, animé comme un moineau ". Mistral nos balha puei tota una seria de derivats : " avivadou, avivage, avivaire, arello " (celui, celle qui avive), amb aquò, n'i a pron per qu'una revista mesadiera de Provença fague d' " avivaire " lo tèrme vertadièr en provençau per " animator " e " avivarello " per " animatriça " e que lo mot calc dau francés desapareigue de sei colomnas. Coma " evolucion ", " evoluar " que lo RP Savié de Fourvières

elimina dau vocabulari provençau au profiech de " evoulun " e " evouluna ", mentre que dins *lo Tresor* mistralenc solet " evoulucion " es recensat ! D'autres mots son " provençalissats " de fôrça , coma " aigarello " per " aquarèla ", " espousado " per " exposicion ", " terradouren " per " du terroir ", " ubacous " per " du Nord " etc. Sensa comptar lei vielhas incongruïtats sistematizadas dins *Lou pichot tresor* de Fourvières coma " rebalun " per " menu ", un vocable francés que totei lei lengas d'Europa an adoptat. E se d'azard cerquessiatz " hors d'oeuvre " dins *Lou pichot tresor* trobariatz " rebalun, coumpanage " ! Un diccionari seriós coma aqueu d'Honorat dona lo sens originau de " rebalum " : " reste d'un repas " ! Dins lo lexic autoproclamat de Pierre Paul, trobam de mots existents desvirats dau sens comun coma " pesolhosa " (pesouicous) per " stript tease ", " garcejariá " per " petting, ébats un peu trop libre ", " cagatrôç " (cagatroues) per " godemichet ", " pampeto " per " petites lèvres ", " reguinèu " per " pose provocante du cul ", " pinta-mòfi " " cunnilingus ". En francés s'aviam de lei tradurre segons lo sens, diriam: " une pouilleuse, une vétille ou imbécilité, un trognon, un feuillage naissant ". Per quant a " reguinèu ", dins mon dialècte significa " l'omelette au petit-salé " e dins l'Honorat ne trobaretz, coma sempre, lo sens originau: " tranche mince de cochon que l'on met sur le grill ou dans la poêle ". E son etimologia ei clara, que ven de " reguinhar: " " ruer ", en parlant des chevaux et autres bêtes de somme qui lancent les pieds de derrière avec force fig. " regimber " e aquí, si qu'existon de " reguinhaïres " e de " reguinharèlas ", " des rouspèteurs ", mascles e femèus. E " pinta-mòfi " que Pierre Paul li balha lo sens de " cunnilingus ", aquela empega! S'agisse d'una expression marselhesa ansin definida per Mistral dins son diccionari, acompanhada d'un parèu de vers de Victor Gèlu : " terme injurieux et bas " o " pinta-mòfi de judiu-crenhes pas la pepida ". Dins lo mieu de diccionari, expliqui ansin " pinta-mòfi " : " le verbe " pintar " veut dire peindre e " lo mòfi " est un poisson, mais aussi les parties sexuelles de la femme. Un " pinta-mòfi " était au 19 e siècle, un pas grand'chose, un personnage interlope ". Mai d'aquí a li donar lo sens de " lecar la pachòla d'una femna ", es arbitrari que se pòt pas mai! S'un mot es asbsoludament necessari per qualificar aquest exercici, prepausi " lecada ".

Lo compaire Didier Alibèu li vai pèru a tota resta, acumula neologismes e aproximacions : " en despan " (?) per " érection ", " femna deglendada " (?) per " femme libérée ", " escambiadura " per " échangeisme " (escambisme ?) e aquí farai remarcar que semanticament aqueu neologisme es un mastre que lo sufixe-adura designa lo resultat d'una accion " grafinhar = grafinhadura ", " esposcar = esposcadura " (en francés " élaboussure "). Trobam pèru " estafa " per " pourboire, rétribution des souteneurs " (?) e aquita, Alibèu nos

sòrte un mot catalan que significa " escrocariá " e ne profita per signalar qu' a Marselha lo substantiu " estafier " a pres lo sens de " pique-assiette " ! " rauba-sauma " per " séducteur en série de filles très bêtes " - Òu, a l'ajuda lo MLF ! lei femnas son comparadas ai saumas!

Mai cresi qu'ai pas besonh d'alargar la demonstracion e francament aquò me desmoraliza e me rememòra de declaracions de Jean Giono qu'avián pareigut dins lo jornau " Arts " dins leis annadas 60. Dins aquel article que m'aviá fach bombar au plafons, l'escrivan manosquen declarava " le provençal n'existe pas , c'est une plaisanterie de notaire ". Quand legissi toteis aqueleis orrors, desconectadas de tota realitat, constati, ailàs, qu'aviá pas entierament tòrt e que trenta ans après auriam de remplaçar provençau per occitan e notari per professor. Ieu, aborri un genre de literatura, estile San Antonio e comissari Berrurier e dins sei piadas tot çò que un pauc li sembla: pseudò-argòt, umor de pissador. A l'envèrsa, tot çò que critiqui pòt ésser geniau sota la pluma de Celine, escrivent dins una lenga majoritari, escolarizada e qu'a saubut rompre amb un academisme vielhanchon, coma Marcel Proust en sens contrari (son lei dos cepons de la literatura dau sègle XX), puei es sensa contesta lo solet escrivan qu'a saubut donar una vesion literària definitiva dei guèrras industrialas dau XX e sègle. D'Omera a Celine, la bloca ei blocada. D'Aquiles, lo eròi qu'afronta un autre eròi Ector, leis armas a la man, passam ais armas de destrucion massivas, coma se ditz encuei, qu'espòtisson lei nacions pretendudas civilizadas que lei progrès de tota merça an portat au pinacle. Sabetz totei que Celine coma Jean Giono a agut participat a la primiera guèrra mondiala e ne trobam de traças e d'episòdis, subretot dins *Le voyage au bout de la nuit*.

Per aquò, dins leis òbras literàrias qu'a inspiradas la guèrra de 14-18 figuran d'autres romans emblematics coma aquelei de Barbusse, de Roland Dorgelès, d'Erich Maria Remarque e subretot d'Ernst Jünger, *Im Stahlgewitter*, que nos fai tocar dau det l'exaltacion guerriera, resson ultim deis combats singuliers deis eròis omeric. En revenge, per la segonda guèrra mondiala, lei romans de Celine *D'un château l'autre e Nord*, e dins una mendra mesura *Féerie pour une autre fois* demòran de monuments illimitats, gigants, que non se pòdon comparar amb leis autres romans que an tractats d'aqueu conflicte.

Nos permeton de viure dau dedins un conflicte absurd e murtrier e de comprene coma foncciona una societat industrial qu'adutz dins lo melhor dei cas lo ben-èstre, la burocracia e dins lo pus marrit l'orror, lo mortalatge, lo genocidi e lo suicidi colectiu, ben luenh de la benurosa disciplina dei bruscs d'abelhas. E coma nautres leis escrivans occitans arribam pas a la cavilha d'un Celine o d'un Proust, acontentem-se

d'èstre inteligibles.

2. Joan-Frederic Brun

Òsca d'en primièr per lo retorn de Pèire Pessamessa, un de nòstres escrivans afecionats, qu'estrementiguèt bravament la scèna aconsomida de l'escritura occitana, en precursor dau bèu terratrem de 1968. Sa reaccion vigorosa a ma critica de dos lexic recents pròva que lo Pessamessa de 2006 es lo meteis qu'aquel que publicuèt dins "Òc" sas gostosas e pebradas "Nhòcas e bachòcas"... D'en primièr lo gramecie que ben tament de nos rementar amb tot son biais doas vertats fundamentalas per la lenga d'òc tant coma per tota lenga: lo fantasma de la distanciacion lexicala (amb son corollari, que i ditz: "l'enriquesiment diferenciau de la lenga provençala") e lo destriament dels nivèls de lengatge. Son de tèmas que se'n parlèt tant e mai dins las annadas setanta e qu'es pas marrit de los tornar un pauc au lum.

Ara, se Pèire Pessamessa tròba que mete fòrça tròp d'estrabòrd a rendre compte d'aqueles dos librons que m'an escarrabilhat, li pòde tornar lo repròchi envèrs, que sas criticas me semblan butar un pauqueton tròp luònh. Coma disiá Pèire Azemà: "entre tròp e pauc mesura i cau". E disiá tanben: "lo tròp o gasta".

Rapelem que se tracha de dos librilhons risolièrs. Doas passejadas dins las marginas mau conegudas e safranosas de la lenga d'òc. E non pas d'obratges de referéncia qu'aguèsson la pretencion d'enclaire la lenga dins tot son entièr, amb sos diversès registres. E es aquí que se pausa la question de çò que Robèrt Lafont nos aviá ensenhats a sonar "los nivèls de lengatge". Quora l'òc èra la lenga de cada jorn per tota una populacion, d'aqueles nivèls n'i aviá de segur tota una gradacion. Aquò s'entrevei ben dins lo diccionari de Mistral. E lo lengatge calhòl ne constituissiá un, ont d'unes mots innocents se podián mirgalhar d'un sentit novèl e coquinòt que los lexicografs, per pudor, los an pas notats. D'aquí los semblantrasens màgers mençonats per Pèire Pessamessa e qu'a mon avejaire es pas segur que ne sián. Per astre, s'es servat un ramelet de tèxtes escribes d' "antilitertura" que nos permeton d'endevinhar çò qu'a pogut èsser aquel nivèl de lengatge que los onèstes Onorat e Mistral an a bèles uòlhs vesents pudicament forviat dins sos obratges. Tant coma abans eles l'abat de Sauvages, o Fabre d'Olivet. E après eles Alibèrt, Taupiac, Laus, Cantalauusa... Aquel "nivèl de lengatge" èra donc absent dels lexic. N'aviái parlat dins las annadas setanta amb Rogièr Barta, qu'èra, se sap, un dels filhs esperitals de

Loís Alibèrt, e èra tanben un pauc coquinòt a sas oras, se butàvètz la discutida sus aqueles carrairons. Amb son ajuda, dins l'idèa d'escriure en òc de tèxtes erotics (aviái vint ans), aviái entamenat la realizacion d'un lexic d'aquela mena. Mancave pas de documentacion, mas siaguèt fòrça mens gostós e mens ric qu'aqueles de Pèire Pau e d'Alibeu. Demòra dins la segonda edicion dau diccionari occitan-francés de mon regretat mèstre e amic quauques articles que son estats inspirats per aquela discutida. Antau aqueste lexic es un dels sols a pas rebuffar aquela tematica. Mas èra pas son pretzfach central. Lo sol precedent vertadièr èra degut au grand Perbòsc: èra sos *Fablèls calhòls* (introbables ara, de segur), qu'illustravan un lexic, sa rejoncha personala. Coma que siá, ieu, d'aver fach i a trenta ans aquel trabalh amb l'ajuda amistosa d'un mèstre de nòstra lenga, aquò me permet de dire que lo trabalh dels dos lexicografs que n'ai rendut compte es vertadièrament un trabalh important, qu'a degut lor demandar de recèrcas longas. Que i aguèsse d'asenadas dedins, coma dins tot obratge d'aquela mena, amai los dels pus egrègis capmèstres, es probable. Mas es excessiu de parlar de "delirium tremens linguistic"! Es mesconéisser la dificultat que i a per complir un tal inventari. Se pòt pas de ges de biais escobar un trabalh tan gròs amb tant d'aisidènça.

Tocant los nivèls de lenga, de verai, ma critica dins "Òc", ja lònga, ne parlava pas. Mas lo libre de P. Pau, menimosament e sistematicament apiejat sus d'exemples e de citations, ne ten compte e permet de los retrobar clarament. Benlèu es un pauc mai trebol amb Alibeu qu'o escutla tot un pauc forra borra, e aquí d'òne rason a Pèire Pessamessa. Que en alargant aquela analisi òm pòt crénher, de verai, que per d'unes legeires non assabentats l'òc non siá simplement percebut que coma un solet nivèl de lengatge opausat a aqueles, multiples, dau franchimand ambient. Simpla error de paralaxa deguda a la diglossia, de segur. Mas terriblassa, car escafa antau tot lo trabalh de renaissença dempuoi lo sègle XIX, qu'amb sas grandors e sas flaquesas (Pèire Pessamessa ne vei subretot las flaquesas), capita au mens de crear un autre nivèl de lenga, aquel de l'escrich. Puslèu eterogenèu, coma o anam espepissar.

Nos atrobam aladonc dins aquesta situacion : l'usatge espontanèu de la lenga d'òc fins a la mitat dau sègle XX jot la forma dau "patoés" s'èra redusit a un solet nivèl de lengatge, un refugi intim, un signe de connivència entre gents dau meteis endrech. Aitanben es un lengatge qu'avèm conegut, que fonccionava, que mancava pas de fòrça expressiva. E s'avastava en tota libertat ont voliá. Aquel lengatge se pòt encar reviudar, pòt encar fonccionar melhor que çò que cresèm, sufís

de ne far l'experiència. E per ieu es aquò l'occitan parlat. Mas ara avèm quicòm mai, es l'occitan reviudat, sovent minimal, reconquistat a partir de lexis. M'agrada mens que lo precedent, mas foncciona, e a lo meriti d'èstre d'occitan. Es lo parlar de las Calandretas, de las ràdios, etc. Lo vocabulari n'es sovent immediatament accessible vist qu'es lo qu'es comun a todas las lengas romanicas : e d'acòrdi a 100% amb Pèire Pessamessa qu'aqueste vocabulari basic pan-romanic es plenament nòstre, e a l'avantatge d'èstre aisidament comprés per pro de gents.

Mas es aquí encara un còp que seguísse pas pus Pèire Pessamessa. Quora aclapa jot un molonàs de qualificatius mausapioses l'esfòrc constant dels escrivans per fargar de bèu lengatge, es a dire justament un autre nivèl d'escritura, ric, nòble, idiomatic, d'una expressivitat enriquesida. Òc, Pèire Pessamessa a rason, aquò's d'artifici se prenèm per sol parangon l'òc parlat, e subretot aquel qu'avèm pogut reculir morissent au sègle XX. Mas li rebeccarai qu'aquela malautiá que li reversina lo peu data pas de 1862 coma o suggerís, nani, es tan vièlha coma la lenga. Que tre los pus ancians trobadors se vei nasejar, per s'espompir dins lo " trobar ric " d'un Raimbaut d'Aurenga. E Guilhèm Adèr e Godolin, desprovesits de cultura occitana classica, vòlon reinventar un bèu lengatge distinguit a partir de la parladissa populara, en seleccionant de paraulas requistas e de biaisses de dire idiomatics. E aquò tòrna tre 1800 amb Fabre d'Olivet e un ramelet d'autres mens coneguts de la meteissa pontannada, puèi La Fara Alés, e de segur l'espelison miraclosa dau Felibritge, seguida de corrents divèrses e contradictòris. E au sègle XX de grands estilistas an desvolopat a partir d'aquela tradicion literària, dau parlar de son endrech, e de la lenga medievals un otís literari originau, poderós, que cèrca de longa un equilibre aracnean entre tot aquel artifici e la vida vertadièira dins son bategar : seriá tròp long de los mençonar, en poèsia e en pròsa, mas Valèri Bernard, Josèp d'Arbaud, Max Felip Delavoët, Max Roqueta, Leon Còrdas, Max Allier, Robèrt Lafont, Enric Espieu, Ives Roqueta, Felip Gardy, Robèrt Martí, an totes, amb d'esteticas e de capitadas divèrsas, trabalhat apassionadament a aquel enriquesiment de la lenga (vocabulari e sintaxi). E n'an fach l'esplech qu'avèm ara. Que foncciona, amb d'escrivans e de legeires. Qu'es estudiat, tanben. Emai los metòdes pedagogics actuals e los lexis afavoriguèsson clarament l'occitan minimal e permetèsson pas, per exemple, de comprene lo vocabulari d'un tèxt de Max Roqueta...

Los escrivans occitans son los eretièrs en principi consents e consents d'aquela lòngra aventura de creacion d'un lengatge eschich. Alibèrt, au sulhet de sa gramatica, ne fai la

teorizacion : avèm sai que totes legit aiçò. Ne tòrne bailar aquí de tròces : " Per restablir la puresa primitiva, cal d'en primièr estudiar la lenga dels pageses, legir los bons escrivans e encara melhor practicar nòstres tèxtes ancians ... cadun deu prendre per basa de sa lenga lo sieu parlar nadiu e n'utilizar totes las riquesas. ... Demòra a netejar nòstra lenga dels gallicismes que se son substituïts als mots indigènas. Lor remplaçament deu se far per manlèu d'en primièr als autres parlars lengadocians, en segond lòc als autres dialèctes occitans, catalan comprés, e d'en darrèr a la lenga anciana.una lenga literària compòrta necessàriament una part d'artifici e d'arcaïsme. Si volèm una lenga coma lo francés, l'italian o l'espanhòl devèm pas rebufar las condicions d'existéncia de tot idiòma literari. Per fin, ajustarem qu'una lenga pòt pas se limitar a un terrador e un sol temps. Deu èsser la sintèsi dels parlars naturals de tota la nacion e la sintèsi de la lenga dels escrivans ancians e modèrns. "

E Alibèrt tant dins sa gramatica coma dins son diccionari insistís longament sus las règlas de fabricacion de mots amb tota la sequèla dels prefixes e dels sufixes. Una flexibilitat plena d'interés, que d'autres lengas conoisson, coma l'anglés (e aiço es tanben una rason de son succès, qué que volguèssim, en mai dau poder economic !). Aquel enriquiment espontanèu dau lexic per prefixes e sufixes qu'estransina Pèire Pessamessa èra a l'òbra d'un biais contunhós dins la lenga dau trobar medieval. E demorava fonccional dins lo lengadocian orientau popular de las annadas 1970 tal que l'ai pogut practicar d'aquel temps, e m'estonariá qu'o sia pas jamai estat en provençau, un parlar tan pròche dau mieu. Lo sufix " -arèla " es puslèu transrodanenc, mas de neologismes amb un vèrb e " -aire " o " -aira ", n'ai entendut nàisser de tropeladas. E tanben amb fòrça d'autres prefixes e sufixes de las tièiras donadas per Alibèrt. Amb de còps, es aquò la sauvatjariá de la lenga, d'irregularitats, flors singularas nascudas de la vèrbia populara, mai que mai dins las ciutats. Qu'un linguista rigorós e racional fronzís tant e mai las uissas quand n'endeven. E pasmens n'i a de plens jornalets e armanacs ont aquò se pòt redescobrir. Pense a de raretats coma l'adjectiu montpelhienenc *enveïrent* (per " invisible ") que sortís de l'ombra en 1942 jot la pluma de Max Roqueta e tòrna puòl de longa dins sos tèxtes. E que s'atròba dins ges de lexic. Pas regular d'a fons per un purista, aquel mot polit e ben trobat (probablament preexistent qué que se'n diga) e qu'es omnipresent dins una òbra ara classica me sembla aver conquistat sa plaça dins l'occitan escrich...

La reaccion de Pèire Pessamessa es utila e sanitosa, perquè es segur que d'unes escrivans son estats fòrça luònh

dins aquela tissa de distanciacion lexicala, çò que rend sovent sas òbras dificilas de legir. Pense a mon compatriòta Alexandre Langlada, mas tanben a Bautesard Floret, a Loïs Roquièr... Verai que de còps aquela lenga " ipèr-granada " o " ipèr-idiomatica " ne pòt venir un pauc ridicula. Donarai pas d'exemples, mas son de bon trobar.

Pèire Pessamessa a illustrat çò que nos escutla aquí, en se faguent una lenga literària sieuna, eficaça e de bòn legir, a partir dau provençau familiar e brut de descofratge de son endrech. Un pauc coma dins tot un pam màger de la literatura nòrd-americana contemporanèa : lo lengatge parlat directament aplicat a l'escritura. Prètzfach util que ben tament. Pasmens, dins mon idèa, çò milhor seriá coma en cosina : un peçuc de classicisme, un peçuc d'arcaïsme, un peçuc de lenga viscuda, e o fasètz montar coma un bèl alhòli pimentat. Çò sol que cau es qu'aquò fonccione, que retombèsse pas coma un sofflet mancat. D'alhors, s'espepissam las pròsas nerviosas de Pèire Pessamessa amb son estil prompte e dirècte, aurem pas de dificultats a i veire nasejar - *horresco referens* ! - l'artifici tan vituperat. A l'epòca de *De fudc amb de cendre*, un tropelon de marridas lengassas se son carradas de i criticar l'usatge immoderat dels temps subrecompausats. Realitat viva de segur dins la lenga espontanèa, coma Carles Camprós o mostrèt en estudiant los parlars gavaudaneses, mas los legeires avián totes puslèu de mau a crèire que lo bòn usatge occitan siáque coma aquò, de ne metre de pertot e de lònca dins lo tèxt. A bèles uòlhs vesents, i a aquí tanben un artificì literari... S'i pòt pas jamai escapar.

Fin finala, lo biais pro personau d'escriure la lenga qu'illustrèt e (o sovetam) contunharà longamai d'illustrar Pèire Pessamessa es benestant, mas res obliga pas, a mon avejaire, que devenguèsse lo sol legitim. A costat d'el, i a aquel occitan minimal modèrn que Manciet sonava amb la bèba que sabèm " l'esperantòc ", mas que vesèm s'impausar de mai en mai coma majoritari o quasi exclusiu dins l'ensenhament e l'us " oficiu ". Acceptable tant qu'es una aisina pedagogica mas que se cau mesfisar que pretendiguèsse pas a una egemonia excessiva. Car, subretot, i a aquela lònca tradicion d'una lenga rica, mirgalhada d'arcaïsmes e de biais de dire rars, qu'a produch benlèu quauques mostres barlòcos, mas tanben un bèu ramat d'òbras sublimes. E que s'es constituïda en un sistèma perfiechament fonccional amb sas referéncias estilisticas (los exemples mai elaborats n'estent, çò pense, en pròsa, au sègle XX, Max Roqueta e Robèrt Lafont...). Artifici, de segur. Jòc d'equilibri sus un acrin entre dos abismes. Mas los autors i an tant enfusat tot son còr, totas sas tripas, tot son engènè qu'aquò foncciona a de bòn. An capitat. Es

de vertadièira lenga d'òc e non pas de farlabica bajòca. Es la lenga refinada, distillada, concentrada, per de dire que se retrobèsse ela meteissa, dins son ample. Amb subran d'extraordinàrias possibilitats d'expression qu'alargan sa soplesa e sas nuàncias.

Tot aquò aladonc, articulat sus tres nivèls, constituís l'usatge modèrn de la lenga d'òc escricha. La comparason represa per Pèire Pessamessa amb l'espanhòu o l'italian es pas pertinenta, car l'astrada de l'òc es d'èstre solament un objècte cultural ara, sens cap de significacion nacionalitària o politica. A pas ges de besonh d'imitar la logica de las lengas veïcularas. Aquelas d'aquí las avèm ja. D'unas en camin de desbaruta coma lo francés, d'autres conquistairas coma l'anglés e lo castelhan. Mas l'astrada unenca (perdon : unica !) de l'òc per la cultura es d'investir un autre luòc, diferent, singular cap e tot, fòrta d'aquel passat contradictòri de lenga d'antilitertura qu'a volgut amb capudidge se reconstituir en lenga de literatura. D'abòrd que, a la seguida d'aquela evolucion organica, s'atròba ara provesida d'un poder d'expression immens, dobèrt sus d'asuòlhs opausats a aqueles dau francés ambient que carreja la vertiginosa perfeccion de glaç de la pensada pura descruscada de tota color e de tota calor. Aquel occitan literari eretat dau sègle XX es donc pas un mostre ni una galejada de notaris o de professors : es lo fruch d'una madurason lenta e segura, una aventura ont l'artifici a tengut una plaça contunhosa en tension amb la referéncia a la lenga parlada. E ara l'avèm a posita.

Per ne tornar au vocabulari erotic, nos fai campejar entre aqueles tres nivèls que son ara los de la lenga d'òc. E soi d'a fons en desacòrdi amb la critica totalament negativa de Pèire Pessamessa, tocant los dos lexicis que comentèrè aquí. E pense que lo gròs trabalh d'inventari de Pèire Pau e de Daidièr Alibeu, inevitablament imperfièch coma o es forçadament tot trabalh d'aquela mena, pòt vertadieirament rendre de servicis tras que requistes als usatgièrs de la lenga d'òc, escrivans compreses. Basta aguèsson un pauc de discerniment dins l'usatge que ne faràn. Tot lo vocabulari recampat i es pas, de segur, de bon emplegar. Done rason a 100% a Pèire Pessamessa que cau respiechar l'economia intèrna de la lenga e, de segur, la gradacion dels nivèls de lengatge que i a dedins. E aquò vau amb tota mena de metòde o de lexic, pas solament los dos pichonèls que ne parlam uòi. Malurosament es pas tan simple. Lo secrèt per aquò s'atròba dins ges de manual ni de diccionari.

August RAFANELL, *La llusió occitana. La llengua dels catalans entre Espanya i França* (Epíleg de Robert Lafont), Barcelona, Quaderns Crema (Assaig, n° 37), 2006, dos volums, 1542 p. (www.quaderns-crema.com)

Aquí un obratge coma se'n publica gaire : dos volums, mai de mila cinc cents paginas polidament presentadas, amb tot un fum de documents illustratius en contraponch dau tèxt, una analisi precisa, detalhada, menada tot de lòng amb clartat e rigor, e que pasmens se legís quasi coma un roman, de la primera a la darriera pagina, que l'autor, o ditz eu clarament, i a pas tant vougut desenvolopar una opinion, quina que siá, qu'expausar, dins tota sa complexitat e son detalh, leis endevenenças d'un moment lòng que toquèt ço que li diguèron sovent de " panoccitanisme ".

Coma rendre còmpte, aquò establít, d'aquela *llusió occitana*, en quauquei paragrafs ? En afortissent primier qu'es aquí un pretzfach quasi impossible. E en apondent qu'es ai legeires, que lei fau desirar nombrós e apassionats, de i anar veire. E d'i passar lo temps necessari, tot lo temps.

Per faire brèu, dirai donc que l'August Rafanell, professor d'istòria de la lenga catalana a l'Universitat de Girona, nos convida a seguir, pas a pas, una aventura a l'encòp estranha e pasmens ben reala : la que s'es debanada, entre país d'òc e país catalans, de la segonda mitat dau sègle XIX a la primera dau sègle XX. Dise entre país, mai seriá mai just de precisar : entre quauqueis actors de çò que se pòt sonar, per comoditat, la renaissença occitana d'aqueu periòde, e d'autreis actors, de l'autra man dei Pirenèus, de çò que sonarem lo catalanisme. Sens oblidar, entre lei dos, aqueu territòri " intermediari " (?) que li dison uèi sovent de Catalonha Nòrd, e que tot de lòng de son itinerari Rafanell tant aima, amb rason a mon idèa, de lo sonar Rosselhon (ò puslèu Rosselló). Per de motius que son pas vertadierament explicitats dins son obratge, mai que sei legeires lei comprendràn sens dificultat, estent que representan una part, laterala, mai pas sens importància, dau racontè d'aquela illusion que demòra lo centre de son prepaus.

Puslèu que d'ensajar de reconstituir lo fiu que corrís tot de lòng d'aqueu racontè, ne donarai lei divisions majoras, en mençonant leis intitulats dei capítols - de capítols largs e pauc nombrós - que laissan veire l'organizacion cronologica e tanben " dramaturgica " d'aquela istòria. Lo primier, d'introduccion, se ditz, d'un biais plutarquenc : " Vides paral.lels ". Remontant a l'epòca medievals, dessenha, a grandei cambadas, lo paísatge linguistic e istoric que s'i van debanar lei grands moments d'aqueu rescòntre que d'unei lo dirián de mancat, e que d'autrei, e Rafanell bèu primier, lo mòstran puslèu impossible. La partença dau recit circonstanciá es fixada a l'an 1893. Seriá estat possible, e l'autor o reconeis, de remontar mai aut dins lo temps. Mai faliá ben causer un moment clau, e aqueste pòt èstre vist

coma lo que s'i nosan fòrtament leis elements essenciaus d'una peça que se deviá jogar pendent quasi un sègle, mai que lo critic causís d'arrestar son evocacion au periòde que se debana de 1934, que qualifica per aquò " d'any zero ", a 1954. Es a dire a un moment que lo processus descrich s'arrèsta, ò quasi. Lo catalanisme seguissent alara sei camins pròpris, sensa mai d'atencion a la referéncia occitana ; e l'occitanisme, de son costat, se trobant de mai en mai confrontat a una situacion de pèrda linguistica accelerada, sensa qu'una consciénca culturala clara, coma que ne vire, venga se bastir fàcia a aquela situacion.

Dins l'entretèms, la peça se jòga, a l'entorn de la question centrala, que se pòt resumir ansin : serián, l'occitan e lo catalan, leis elements esparpalhats d'una soleta lenga, d'un solet idiòma ? Ò, au contrari, lei protagonistas ben desseparats de doas astradas que se son pogut creire embessonadas, mai qu'en realitat èran e demorèron ben desseparadas maugrat de semblanças fin finala " illusòrias " ? Aquò fins au moment que d'aquela desseparacion l'evidéncia se siá impausada objectivament, coma que s'agache la question.

Entre çò que seriá donc l'acte primier d'aquela confrontacion e son acte ultim, Rafanell destria un periòde de " separacion per poders ", entre 1893 e 1914 ; puèi, progressivament, un moment nòu, la guerra passada, qu'eu lo qualica de " catalan d'oc ", entre 1919 e 1930. Amb, entre 1930 e 1934, lo moment pus fòrt, lo, precisament, de " la il.lusió occitana ", que son apogèu foguèt pas que de quauqueis ans, abans, après 1934, son aflaquiment progressiu.

Lei personatges principaus d'aquela istòria, l'index final permet de lei destriar sens pena. De la man dels Catalans, Josep Aladern, Josep Maria Batista i Roca, Josep Carbonell i Gener, Joan Estelrich, Pompeu Fabra, J.V. Foix, Antoni Griera, Joan Maragall, Manuel de Montoliu, Lluís Nicolau d'Olwer, Enric Prat de la Riba, Antonio Rovira i Virgili, Jacint Verdaguer. De la man deis " Occitans ", Loís Alibert, Pèire Azéma, Rogièr Barthe, Joan Bonnafous, Carles Camproux, Prospèr Estieu, Ismaèl Girard, Charles Maurras, Frederic Mistral, Antonin Perbosc, Josèp Salvat, Camil Soula. Cite pas que lei noms que se destacan clar d'una molonada d'autres, dins un òrdre, lo de l'alfabet, qu'a de bòn laissa pas veire leis evolucions, nimai lei passatges d'una generacion a una altra deis actors concernits. Cadun, en legisserent lo racònte d'August Rafanell, podrà seguir per lo menut lei rescòntres, lei polemicas ò lei moments d'acòrdi entre elei. I destriarà tanben, a tot lo mens per leis " Occitans ", e tot aquò à la gròssa, ben segur, que lei ròtles i èran pas totjorn atribuïts a de bòn, lei figuras tutelaras (Mistral, Maurras), leis obriers d'una lenga occitana que voudriá faire son jòc d'egalitat amb la catalana (Perbosc, Estieu, Alibert, Barthe, Camproux), e mai leis " ideològs " (Bonnafous, Girard, Soula, Azéma, Salvat).

Dins aquela reconstitucion d'una aventura intellectuala pauc comuna, cada detalh tròba son interés. Ne'n retendrem,

d'un biais arbitrari, l'inegalitat fonsa de representativitat de la quasi totalitat deis actors, quins que sián, entre lo costat catalan, en camin de bastison a l'encòp ideologica, linguistica e politica, e lo costat " occitan " (emplegue lei verguetas per sotilhar la diferéncia de representativitat, justament, entre lei dos adjectius), tot pastat d'amatorisme (lei Catalans i escapavan pas nimai) e mai que mai de marginalitat. Lo primier, clarament, servís de modèl au segond, que, sovent, ne'n compren pas lei reirefons, e ne'n vei nimai pas leis enjòcs e leis estratègias. L'illusió occitana, dins la mesa en scèna prepausada per Rafanell, es dobla, sens ges de dobte. Es lo fach dei Catalans, bèu primier, qu'es per elei e dins son contèxte istoric que l'enquèsta es estada concebuda e redigida. Met en relèu, de son costat, leis ambigüitats nombrosas, lei malentenduts, que son estats quasi de lònca au còr de son interès per la referéncia occitana, a l'encòp tan pròcha e pasmens tant alunhada. Tant estrangiera fin finala. Mai aquela illusion contada e explicada, de l'autre costat dau mirau d'aquel " panoccitanisme " inagantable, foguèt tanben lo fach de sei protagonistas de la part occitana, que bastissián, a l'imatge de seis interlocutors de l'autra man de la frontiera (noció multipla e sovent contradictòria : linguistica, politica...), una lenga somiada, una reconstitucion de lenga, que sei ligams amb lei realitats dau moment ne'n finissián pas de se desfaire ò, puslèu, de se pas jamai téisser a l'auçada d'aqueu sòmi, d'aquela illusion. Doas illusions parallèlas, donc, que son objècte lo trobavan dins una situacion que se podíá semblar mai ò mens, aquò rai, mai que d'un autre costat caminavan sus dos camins parallèls, e per aquò incapables de se rejónher a un moment donat dau temps istoric...

Lo mot que servís de fiu a l'enquèsta d'August Rafanell, lo vese ieu en ligam dirècte amb lo títol dau libre de 1954 (data importanta, o avèm vist) de Robèrt Lafont, que Rafanell li fisèt d'escriure l'epíleg d'aquela enquèsta : *Mistral ou l'illusion*. Lafont, dins sa biografia mistralenca, metiá mai ò mens en evidéncia lo biais que l'autor de *Mirèio*, pauc a cha pauc, s'èra destacat dau cors istoric dei causas per s'anar refugiar dins un temps autre, aparat deis atacs de l'Istòria e dei realitats umanas, tan duras e tan decebentas. En fons d'aqueu retrach mistralenc, s'i legissiá tanben l'idèa d'una necessitat de tornar a la realitat, per l'afrontar e, tant coma se podíá esperar, de la cambiar. L'epilòg lafontenc dau libre catalan val aprobacion dei resultas, en conformitat amb lei fachs istorics, de la recèrca de Rafanell. Mai pas, de segur, de la part especificament occitana d'aquela illusion. Una part qu'a mon idèa, pasmens, lo libre dins son entier quita pas de ne mostrar leis aspèctes que lei podriam dire de doblament illusòris. L'analista de Catalonha, o fai saber d'intrada, s'es pas donat per tòca d'aparar quin partit que siá dins l'aventura intellectuala e umana que nos cònta. Pòrta lei peças d'un dorsier complex e ric a la vista de totei, e son racònte, circonstanciá e rasonat, suffís a son intelligibilitat. E la dobla illu-

sion occitana, dins sei rapòrts amb l'illusion catalana que l'a fach nàisser e se desvolopar, representa per el una part majora d'aqueu dorsier.

Me siáu acontentat aici de presentar per lei legeires d'Òc aqueu libre tant interessant sens parlar dau detalh de son contengut, tant es complex e ric, o torne dire. Ai pas nimai ensajat d'anar còntra tala ò tala deis afirmacions ò deis interpretacions que se'n pòdon deduire, coma ai pas ensajat de criticar sa documentacion, abondosa e impressionanta., o faràn benlèu. Se deu desirar solament que d'autrei, mai competents que ieu sus aquelei questions de l'istòria dau rescòntre occitano-catalan dei sègles XIX e XX, o fagan, per noirir una eventuala discussion, a mai d'un nivèu, de tot çò que l'obratge de Rafanell nòs pòrta.

felip gardy

novèlas

* Las edicions Letras d'òc
venon de far parèisser en edicion bilingüa
un recuèlh de sonets biblics de Joan Larzac titolat
Ai tres òmes a taula, a miègjorn.

Cada poèma es acompanhat d'una gravadura
tirada d'una edicion
de l'*Histoire du Vieux et du Nouveau Testament*
pel Sieur de Royaumont (Saint-Brieuc, 1802).

La meditacion " crosada "
de l'Ancian e del Novèl Testament,
a l'encòp ancorada dins lo temps que sèm
e totjorn virada cap a l'etèrne,
nos val aici una vertadièra cima poètica.

E lo suènh aportat a la version francesa
fai rampèl de longa a la fòrça del tèxte occitan.

Lo recuèlh còsta 14 euròs e se pòt comandar a
Letras d'òc, Bât. Poitou - Rés. La Palmeraie
226, avenue de Saint-Exupéry
F-31400 Toulouse ,
o : letras.doc@wanadoo.fr

* Totjorn a las meteissas edicions Letras d'òc
pareisson las *Cançons e autas òbras bearnesas*
de Xavièr Navarròt, lo poèta d'Auloron.

Una bona ocasion de tornar legir o de descobrir
aquela òbra que, al-delai del vam
de Béranger e de la " tocada desporrinenca " (Camelat),
rebat la vida-vidanta bearnesa
e l'ideal republican de l'autor
d'un biais mai que mai convenceire.

Cal notar qu'aquela edicion alestida per Joan Eygun
clau lo *Dialògue entre Mossur Matèu,*

l'elector, e Jan de Minja-quant-n'as lo bohèmi, qu'èra pas jamai estat
editat dempuèi mai d'un sègle.

L'obratge es en venta a las edicions
Letras d'òc

a l'adreïça çai-sus.

Prètz : 20 euròs.

* Après una tròp longa pausa,
Los Faissets de la Talhada respelisson
e publican *Vermut talhat*, de Jaumes Privat.

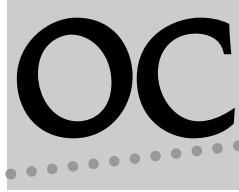
Jos una coberta originala als gredons de colors
un fascicle a l'encòp umil e somptuós,
tirat a 48 exemplaris sus polit papièr,

amb un jòc fonsal
entre lo tèxte occitan (amb de brugalhs de catalan) -
en resson " a les paraules nuades "
d'Anna Hernández-Turné -

e las fotòs centralas qu'alandan
e a l'encòp ancoran lo dire.
Aquel dire essencial, " a l'espèra del dire ", quand
" un nos d'abséncia
liga
lo desparlar de l'agach ".
Vermut talhat se pòt comandar
acompanhat d'un chèc de 30 Euros (franc de pòrt)
a Jaumes Privat,
Archimidous 12, Panorama Pallinis,
15351 Pallini (Grèce).

* Perdequé donc França refusa de ratificar la Carta europèa
de las lengas regionalas o minoritàrias
que pr'auquò la signèt lo 7 de mai de 1999 ?
L'obratge *De la crispation à la conciliation ?*
Contributions pour la ratification de la Charte européenne
des langues régionales ou minoritaires par la France
assaja d'efièit de respondre a la question
mas sustot de far avançar los afars,
per tal d'anar cap a un despassament
de la situacion actuala. Aquel libre ven tot bèl juste d'espelir
dins la colleccion
" *Quaderni di linguistica e linguaggi specialistici dell'Università di*
Teramo ",
ambe las contribucions de Giovanni Agresti -
mèstre d'òbra de l'ensemble -, Fernand de Varennes, Robèrt
Lafont, Katalyn Ortutay.

* Las edicions Pagès, de Lhèida,
venon de publicar la primièra *Gramatica aranesa*.
Es deguda a Aitor Carrera, doctor en filologia catalana per
una tèsi suls parlars gascons de la Val d'Aran
e de las zònas comengesas vesinas, professor de lenga e lin-
güística occitanas a l'Universitat de Lhèida,
membre de la seccion de lingüística de
l'Institut d'Estudis Aranesi. Aquesta gramatica
se vòl a l'encòp utila als especialistas e als que ne son pas,
als lingüistas coma als simples curioses
que s'interessan a l'aranés. Es escrita d'un
cap a l'autre dins la modalitat aranesa de la lenga.
La comanda deu èstre adreçada a :
Pagès editors, Carrèr Sant Salvador, 8 E-25005
Lhèida (Espagne-Catalunya). Lo prètz es de 20 euròs (man-
dadís a ajustar).
La formula contra remborsament es possible. Tel (0034) 973
23 66 11.

REVISTA DE LAS LETRAS E DE LA PENSADA OCCITANA

**creada en 1923
per Ismaël Girard**

**President d'onor :
Pau Castelà**

**Direccion e Abonaments :
Centre Regionau de Documentacion Occitana
B.P. 27 - 06371 Mouans-Sartoux Cedex
Tel.: 04 92 92 47 24 - Fax : 04 92 92 47 26 -
e-mail : migourdon@aol.com**

Mandatatz totes manescrichs a
Joan-Pèire Tardiu, As Capels, Route de Bias - 47440 Casseneuil -
Tel.: 05 53 70 50 62 e-mail : jptardiu@orange.fr
Jaumes Privat : e-mail : jaumes@otenet.gr

Conselh de Redaccion

Directritz : Maria-Loïsa Gourdon
Redactors : Joan-Pèire Tardiu e Jep Gouzy (Catalunya)
Membres : Felip Angelau - James Astor - Franc Bardou - Sergi
Bec - Joan-Frederic Brun - Joan-Pau Creissac - Dominica
Decomps - Renat Duran - Vincent Forniau - Felip Gardy - Rotlan
Garrigues - Dòna Ismaël Girard - Joan-Francés Mariot - Bernat
Molinier - Jòrdi Passerat - Francés Pic - Jaumes Privat - Alem
Surre-García - Pèire Venzac - Florian Vernet - Ana Viguier.

maqueta : Jaumes Privat

Abonament als quatre quasersns de l'an
França : 25 €
Estudiants : 18 € (sus justificatiu)
Forestièr : 31 € - D'ajuda : 60 € -
Lo numerò : 7 €, lo numerò doble : 12 €
I.S.S.N. 1169-2332

**Publié avec le concours
du Conseil Régional Provence-Alpes-Côte-d'Azur,
du Conseil Régional Midi-Pyrénées, du Conseil Régional d'Aquitaine
et du Conseil Général du Tarn et Garonne**